Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
...АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...921 оной ... гарана | № 72 (16595) | 1984 оной мартын 28, среда | Сэн 3 мүнгэн.

«Хүдөө ажахые хүгжөөхэ тухай анхарал оролдолго хадаа гансал экономическа бэшэ, харин нэн түрүүн социально-политическэ удха шанартай зорилго болоно гэжэ манай парти тоолодог байна».

К. У. ЧЕРНЕНКО.

...РОПРОМЫШЛЕННА КОМПЛЕКСЫН ЭКОНОМИКО

БҮХЭСОЮЗНА ЭКОНОМИЧЕСКА ЗҮБЛӨӨН

гүүдые, тэрээнтэй нягта холбоотой гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэнэ. КПСС-эй Центральна Комитедэй шиидхэбэреэр энэ зүблөөн мартын 26-да Москвада, Кремлиин Ехэ ордон соо нээгдэбэ.

Нүхэд **К. У. Черненко, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, М. С. Горбачев, А. А. Громыко, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, В. М. Чебриков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков** гэгшэдэй ерэжэ һууханань, сугларагшад нэрьемэ, удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтаһан байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор, министерствэнүүдэй, албан зургаануудай ба агропромышленна нэгэдэлнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, партийна, совет болон ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл мүн лэ президиумдэ һууг аа.

Союзна республиканууд ай Компартинуудай ЦК-нуудай, партиин крайкомуудай ба обкомуудай нэгэдэхи секретарьнар агропромышленна комплексын асуудалнуудые эрхилдэг секретарьнар, союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдэй Түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор — агропромышленна комплексын асуудалнуудай талаар комиссинуудай түрүүлэгшэнэр, хизаарай, областной ба районно агропромышленна нэгэдэлнүүдэй соведүүдэй түрүүлэгшэнэр, эрдэмтэд, хүдөө ажахын органуудай, колхоз, совхозуудай, тэдэниие хангадаг предприятинуудай ба эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, экономистнууд, газар таряалангай ба мал ажалай новаторнууд зүблөөндэ хабаадана.

Удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтагдажа, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненко зүблөө нээбэ.

К. У. ЧЕРНЕНКЫН хэлэһэн үгэ

хандуулжа байдаг. Ороной айхабтар ехэ капитальна һомололгонууд, материальна нөөсэнүүд энэ талаар шэглүүлэгдэнэ.

Колхоз, совхозуудай экономико бэхижүүлгэдэ, хүдөө нютагуудай социальна хүгжэлтэдэ, хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай эмхидхэл ба урмашуулгые һайжаруулгада ехэ анхарал хандуулагдана.

Эдэ бүгэдэ өөһэдын үрэ дүнгүүдые үгэжэ байнхай. Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ, гүрэндэ худалдалга дээшэлүүлэгдэнэ,. эдеэ хоолой зүйлнүүдые хэрэглэлгэ, тэдэнэй тэнсүүри улам дээшэлнэ.

Партиин хараалһан Эдеэ хоолой программын шата шатаар бэелүүлэгдэжэ байһыень совет арад һайн ойлгоно. Гэбэшье энэмнай имагтал эхин болоно. Үргэн ехэ хэмжээнэй олон ажал хэрэгүүд урдамнай хүлеэжэ байна.

Ороһото, техническэ ургамалнуудые үйлэдбэрилгэдэ бүри үндэр ехэ амжалтануудые түйлаха, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр, нэн түрүүн мяхаар, һүөөр, үрэ жэмэсүүдээр, овощоор арад зониие хангаха гэһэн зорилго мүнөө бидэнэй урда табигдана.

Хүдөө ажахые хүгжэлтын хурдан түргэн замда гаргаха, колхоз, совхозуудта байгуулагдаһан хүсэнэй ашыень улам ехээр харюулха гээшэ хараалһан зорилгоёо бэелүүлхын гол харгы зам мүн.

Энэнь шэнээр хандаха, агропромышленна нэгэдэлнүүдэй ажал ябуулгые эрид һайжаруулха, бүхы экономическа хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ, ажахын тоосоое, хамтын подрядые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, экономическа бусад арга нүхэсэлнүүдые хэрэглэхэ эрилтэ табина. Юрэнхы дээрэ хүтэлбэрилгэ болон ажахы эрхилэлгые нарижуулан һайжаруулха шухала.

Энээнэй тула хүтэлбэрилгын, эмхидхэлэй онол аргануудые һайжаруулхаһаа гадна, манай кадрнуудай экономическа ухаан бодолой хэмжээе дээшэлүүлхэ шухала байһаниинь ойлгосотой.

Сэхыень хэлэхэдэ, иимэ хүдэлмэри ябуулхын тула сагнай тон бага байна. Агропромышленна комплексые хүгжөөлгэдэ тохёолдоһон асуудалнуудые богони болзорто оролдосотойгоор, залан сэхээр шиидхэхэ шухала. Имагтал энээниие хүнүүд бидэнэрһээ хүлеэнэ бшуу.

Эдэ бүхы асуудалнуудые гүнзэгыгөөр, анхаралтайгаар, залан сэхээр зүбшэн хэлсэлгэ XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, тэрэнэй хараалһан 80-дахи онуудай экономическа стратегиие бэелүүлхэ хүдэлмэриин шухала шата болоно гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет тоолоно.

Нүхэдүүд, Бүхэсоюзна зүблөөнэй хүдэлмэридэ амжалта хүсөөд, тэрэниие нээгдэһэн дээрэ тоолохыемни зүбшөөгыт. **[Альга ташалга].**

◆ ◆ ◆

ненко тэрэниие нээхэдээ хэлэбэ. Тэрэнэй хэлэһэн үгэ дотор партийна организацинуудай, агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй урда табигдаһан зорилгонуудай удха найруулагдаа, тэдэнэй ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд тухай тодорхой заабаринууд үгтөө.

Манай экономико хүгжэлтынгөө харюусалгатай шатада гаранхай гэжэ элидхэлшэ хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ. Айхабтар орёо, харюусалгатай зорилгонуудтай арбан нэгэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы шатада оробобди. Бүхы ажал ябуулгадаа парти КПСС-эй XXVI съездын, ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй стратегическэ захяа заабаринуудые батаар хүтэлбэри болгоно. Тэрэ мүнөөнэй, мүн удаан болзорой зорилгонуудые шиидхэхын тула ажал ябуулгануудай тодорхой программатай юм.

Февралиин Пленум дээрэ, һунгагшадтай уулзалгын үедэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ дотор энэ хүдэлмэриин үргэн ехэ хэмжээн тухай гүнзэгыгөөр, али бүхы талаһаань хэлэгдээ һэн. Партиин, гүрэнэй ба ажахын органуудай, бүхы ажалшадай анхаралаа хандуулха ёһотой экономикоёо саашадань хүгжөөлгын, арадай һуудал байдалые улам һайжаруулгын зорилгонууд, харгы замууд тэдэн дотор тодорхойлогдоһон байгаа. Экономико хүтэлбэрилгын хүдэлмэридэ бүри хурдан түргэн, шууд сэхэ шэнжэ олгохо, бүхы шэнэ түрүү юумэ бэхижүүлхэ, арьбадхаха, олониитын зохёохы ажал ябуулга болон үүсхэл эдэбхиие апи болохоор хүгжөөхэ, гурим, журам ба эмхидхэлые бэхижүүлхэ шухала.

Экономико партиин ажал ябуулгын гол анхаралда ходоо табигдадаг байгаа, мүнөөшье табигдажа байһаар. Һүүлэй үедэ КПСС-эй ЦК болон правительство арадай ажахын ашаг үрые дээшэлүүлхэ, эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхаха, ажахы эрхилэлгые нарижуулан һайжаруулха талаар шэглүүлэгдэһэн хэдэн шухала шиидхэбэринүүдые абаба.

Хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэдэ анхаралаа ехээр хандуулха гэһэн эрилтэ ажабайдал табина. Экономико хүгжөөлгын шухалын шухала эрхэ нүхэсэлнүүдтэ, хүтэлбэрилгын шэнэ аргануудта ороходо гээшэ юрын хэрэг бэшэ байһаниинь элитэ. Эндэ ганса хүсэл эрмэлзэл бага юм. Партийна, гүрэнэй, ажахын органуудай, манай бүхы кадрнуудай залан сэхэ ажал ябуулга хэрэгтэй. Гэбэшье энээниие бэелүүлжэ шадахабди, бэелүүлхэшье ёһотойбди. Орон доторнай мэргэжэл шадабаритай кадрнууд, шухала арга нөөсэнүүд бии. Үргэн олониитын дэмжэлгэ, общиествын урда табигдаһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха гэһэн тэдэнэй хүсэлэн хадаа манай гол нөөсэ болоно. Бүхы шэглэлнүүдээр ажалаа ябуулжа, ажалша коллективүүдэй үүсхэл эдэбхи болон зохёохы ажал ябуулгые хүгжөөжэ, манай орон үйлэдбэриин ашаг үрые горитойгоор дээшэлүүлжэ шадаха байна.

Экономикын бүхы һалбариие, илангаяа тэдэниие хүгжөөлгэһөө социально-экономическа асуудалнуудые шиидхэлгын гол түлэб дулдыдадаг секторнүүдые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ шухала. Мүнөө хүдөө ажахы, КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ һайшаагдан абтаһан ороной Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн бүхы агропромышленна комплекс хадаа мүнөө иимэ секторнүүд болоно.

ЦК-гай майн Пленумһээ хойшо хоёр шахуу жэл үнгэрбэ. Энэ үе соо хэгдэһэн хүдэлмэриин даб дээрэхи зарим дүнгүүдые сосолжо болоно. 1982 онойхитой жэшэбэл, 1983 ондо хүдөө ажахын бүхы продукци 5 процентээр ургажа, 154 миллиард шахуу түхэригтэ хүрэбэ. Һүүлэй юһэн жэлэй хугасаа соо бүхы республиканууд мал ажалай гол зүйлэй продукци бэлэдхэхэ түсэбүүдээ түрүүшынхеэ дүүргэһэн байна. Жэлэй туршада мяхан амидын шэгнүүрээр 1,5 миллион тонноор, һүн — 5,4 миллион тонноор, үндэгэн 1,8 миллиардаар нэмэһэн байха юм.

Колхоз, совхозуудай ажал ябуулгын экономическа үрэ дүнгүүд һайжаржа захалаа. Хүдөө нютагуудта социальна хубилалтанууд хурдан түргэнөөр хэгдэнэ.

Аграрна секторто найдал түрүүлмэ үрэ дүнгүүд түйлагдажа байна. Тиигээшье һаань, юрэнхы байдал сэдьхэл ханаанагүй. Табан жэлэй гурбан жэлэй хугасаа соо хүдөө ажахы таряа, мал болон шубуудые, һү, бусад продукци гүрэндэ худалдаха даабаринуудаа дүүргэбэгүй.

Табан жэлэй үлэһэн хоёр жэл соо гэзгдэлээ эрид усадхахын тула энээнһээ эгээл ехэ тобшололнууд хэгдэхэ ёһотой. Нэн түрүүн ороһо таряа ехээр үйлэдбэрилхэ, ажахы, район бүхэнэй, область, республика бүхэнэй имагтал ниитэ хэмжээгээр бэшэ, харин ургаса бүхэндэ гүрэндэ таряа худалдаха талаар хараалагдаһан даабаринуудаа хэлбэришэгүйгөөр дүүргэхыень хангаһан бүлэг хэмжээнүүдые бэелүүлхэ шухала. Фермэнүүдэй ажалшадай урда харюусалгатай зорилгонууд табигдана. Мал ажал дээрэ боложо байһан һайн хубилалтануудые батадхажа, саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэй. Энээнэй тула шухала эрхэ байдал бии.

Мүнөө хурдан түргэнөөр хүгжөөлгын ажал ябуулгые гансал фонднуудые нөөсэлхэ хэрэгээр түгэсхэжэ болохогүй гэжэ элидхэлшэ агропромышленна комплексын экономико бэхижүүлгын гол шухала асуудалнуудые шэнжэлхэдээ тэмдэглэбэ. Бии байгаа, мүн шэнээр орожо байһан материальна ба мүнгэн һангай хэрэгсэлнүүдһээ продукци абалгые дээшэлүүлхэ гээшэ хурдан түргэн хүгжэлтын гол зүйл болоно.

Хүдөө ажахыда, агропромышленна комплексын бусад һалбаринуудта үйлэдбэриин ехэ хүсэн нөөсэлэгдэнхэй. Бүхы хүсэнүүдые, нөөсэнүүдые хэрэглэлые һайжаруулха, һулашаг газарыень бэхижүүлхэ, бии байгаа фонднуудые таарамжатай зохидоор хэрэглэхэ, тэдэнэй байгууламжые нарижуулан һайжаруулха гээшэ гол зорилго болоно.

Хүдөө ажахын машина бүтээлгые хүгжөөлгэдэ, колхоз, совхозуудые, агропромышленна комплексын бусад предприятинуудые шэнэ түхэлэй бүтээсэ ехэтэй машинануудаар гүйсэд хангалгада, заһабарилгын баазые бэхижүүлгэдэ, хүдөө нютагуудта оньһото техникэ хадагалалгада элидхэлшэ онсо анхаралаа хандуулһан байха юм.

Майн Пленумэй һүүлээр Центральна Комитет болон правительство хүдөө ажахын машина бүтээлгын һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ ехэ мүнгэ зөөри һомолһон, табигдаһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ ороной Барилгын ба Машина бүтээлгын гол министерствэнүүдые элсүүлэн хабаадуулһан байгаа. Мүнөө хараалагдаһан хэмжээнүүдые бэелүүлхэ хэрэгые эмхидхэлгэдэ гол анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Ажахы эрхилэлгын хэмжээн үйлэдбэриин гол зүйлые — газарые шадамар һайнаар хэрэглэлгэһээ гол түлэб дулдыдадаг байна гэжэ элидхэл дотор тэмдэглэгдэбэ. Һүүлэй үедэ энэ талаар тодорхой амжалтанууд түйлагдажа байна. Гэбэшье үшөөл ехэ юумэн хэгдээгүй гээд хэлэхэ шухала. Олохон колхоз, совхозуудта газар таряалан элдүүрилгын эрдэм ухаанда үндэһэлһэн ёһо гуримууд удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ, агротехникэ хазагайруулагдана. Мүнөө болотор ажахынуудай горитой хубида севооборотууд хэрэглэгдэнэгүй. Тэрээнгүйгөөр эрдэм ухаанда үндэһэлэн газар таряалангаа элдүүрилгын гуримые наринаар бэелүүлхэ тухай хэлсэһэнэйшье улүү. СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын агрономическа албан, эрдэм наукын сеть газар таряалан элдүүрилгые гуримшуулан һайжаруулха хэрэгтэ ёһотой үүргэ нүлөө үзүүлээдүй байһаар. Уһалууриин ба хатаагдаһан газарые хэрэглэлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Мал ажалые эршэ түгэсөөр хүгжөөхэ шухала асуудалнуудта элидхэл дотор ехэ анхарал хандуулагдаа. Энэ һалбариин ашаг үрэ үшөөл ехэ бэшэ байһан зандаа, олон ажахынууд тэжээлэй бааза бэхижүүлгэдэ гүйсэд анхарал хандуулнагүй, ехэнүүд комплекснуудые барилгаар үлүү дашуурна. Гэхэтэй хамта, имагтал малай болон шубуудай ашаг шэмые дээшэлүүлһэнэй ашаар лэ мяха, һү, үндэгэ үйлэдбэрилгэ түргэнөөр дээшэлүүлжэ, бүхыдөө мал ажалай ашаг үрые һайжаруулжа болохо байна гэжэ дүй дүршэл харуулна. Мүн предприятинуудай болон эрхэтэдэй хамһабариин ажахынуудые хүгжөөлгэдэ анхаралаа һуладуулжа болохогүй.

Агропромышленна комплексын һалбаринуудта хүтэлбэрилгэ болон ажахы эрхилэлгые нарижуулан һайжаруулха талаар хүдэлмэри парти үсэд нэтэрүүгээр ябуулна гэжэ саашань М. С. Горбачев хэлэбэ. Абтаһан хэмжээнүүд бүхы дээрээ ажахын тааруу зохид эрхэ байдал байгуулжа шадаа. Үйлэдбэридэ нүлөөлэлгын экономическа онол арганудта хүтэлбэрилгэ бүри ехээр түшэглэдэг болоо. Тиигэбэшье энэмнай шэнэлэн хубилалгын оройдоол эхиниинь болоно ха юм.

Хүтэлбэрилгын зарим органууд болон хүтэлбэрилхы кадрнууд ажахы эрхилэлгын экономическа арганудые мүнөөдөө үшөөл һулаар хэрэглэнэ. Ажалай бүтээсын ба салин хүлһэнэй ургалтын зүб тэнсүүри, гаргашалагдаһан мүнгэ зөөриин харюугаа үгэлгэ, фонднуудые ашаглалга, продукциин шанар болон экономикые бэхижүүлгэдэ эдэ арга нүхэсэлнүүдэй үүргэ гэхэ мэтэ асуудалнууд тэдэнэй анхаралһаа зарим ушарта гарадаг байна.

Нэгэ зарим хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд ажахын тоосооһоо айдаг, тиимэһээ тэрэниие нэбтэрүүлхэеэ ярададаггүй байха юм. Ажахын тоосоо ёһын тэдысэ хэрэглэхэ ушарнууд үсөөн бэшэ үзэгдэнэ, тэрэнэй гол шухала ёһонууд хазагайруулагдана, зарим ажахынуудта гаргашануудаа гол түлэб гүрэнэй болон банкын урьһаламжын мүнгэ зөөрөөр хүсэлдүүлхэ гэжэ һэдэдэг байна.

Колхоз бүхэнэй, совхоз бүхэнэй продукци үйлэдбэрилгэеэ ехэ болгохо, мүнгэ зөөри ехээр оруулха, олзо доходынь дээшэлүүлхэ, гаргашануудаа хороохо арга боломжые бии болгоһон эрхэ байдал мүнөө хүдөөдэ гүйсэд байгуулагданхай.

Хүдөөгэй хүсэ шадалые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэлгэ хадаа нэн түрүүн хүнүүдһээ, тэдэнэй ажалһаа, тэрэнэй эсэсэй үрэ дүнгүүдые түйлаха хүсэл эрмэлзэлһээ дулдыдадаг гээшэ. Хүнэй эсэсэйнгээ үг зорилгые элеэр ойлгодог, тэрээндээ эрмэлзэдэг, өөрынгөө ажалай болон тэрэнэй түлбэриин хоорондохи сэхэ холбооё мэдэрдэг байхаар ажал хэрэгээ эрхилхэ гээшэ тон шухала. Хамтын подрядай үндэр ашаг үрэтэй байһые олон жэлэй бэдэрэлгэ элеэр харуулаа. Тиимэһээ тэрээндэ үдэр бүриин анхарал саашадаа хандуулха, бодото дээрэнь эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ гээшэ мүн лэ шухала.

Орон доторнай жэлһээ үлүү сагта агропромышленна нэгэдэлнүүд хүдэлжэ байнхай. РАПО-нуудай ехэнхи хубинь анхаралаа экономикын гол шухала асуудалнуудта хандуулдаг болоо, һалбаринууд хоорондын холбоонуудые һайжаруулжа байнхай. Элидхэл дотор колхоз болон совхозуудай хангагшадтаяа тогтооһон харилсаанууд тухай асуудал онсолон харагдаһан байха юм. Болбосоруулгын промышленностиие хүгжөөлгэдэ, продукци хадагалха баазануудта болон тэрэниие зөөлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдаа.

Ашаг үрэтэйгөөр хүгжэлтын, үйлэдбэридэ эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтын түйлалтануудые хурданаар нэбтэрүүлгын шиидхэхы удха шанартай боложо байһан ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда СССР-эй Наукануудай академиин болон ВАСХНИЛ-ай эрдэм-шэнжэлгын эмхинүүдэй үүргэ ба харюусалга улам дээшэлнэ. Түсэблэлгые нарижуулан һайжаруулга, эршэ түгэсөөр хүгжэлгэ, мэргэжүүлгэ болон томодхолго, агропромышленна үйлэдбэриие таарал дуулан байгуулга, хүдөөгэй үйлэдбэриин хүсэ шадал зүбөөр хэрэглэлгэ болон социальна хүгжэлтэ гэхэ мэтэ шухалын шухала гол асуудалнуудые гүнзэгыгөөр шэнжэлэлгэ бодото ажал хэрэгтэмнай тон хэрэгтэй байна бшуу. Агропромышленна комплексын хүтэлбэрилгын бүхы арганудые һайжаруулгада онсо анхарал хандуулха ушартай.

Һүүлээрнь элидхэлшэ партийна, совет болон ажахын органуудай зорилгонууд дээрэ тогтобо. Оронноймнай урда табигдаһан зорилгонуудые шиидхэлгэ партийна хүтэлбэрилгын хэм хэмжээе дээшэлүүлгэһээ сэхэ дулдыдаха байна гэжэ февралиин Пленум болон Центральна Комитедэй аппарадай хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзалга дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэнүүд дотор онсолон тэмдэглэгдэһэн байна. Энэмнай Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ гүйсэд дүүрэн хамаатай байха юм.

Партийна болон совет органуудай уялгануудые бүри тодо һонороор илгаруулха тухай КПСС-эй ЦК-гай заабариие бодото дээрэнь бидэ бэелүүлхэ ёһотойбди. Партиин зарим райкомуудай агропромышленна нэгэдэлнүүдэй ажалые халан абахадань, тэдээнтэй хэлсэнгүй, ажахын юрын асуудалнуудые шиидхэхэдэнь, ажахынуудай мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэдэй сэхэ уялгада ородог хэрэгүүдые шиидхэлгэдэ оролсоходонь, даалгагдаһан хэрэгэй түлөө кадрнуудай харюусалга доошолдог байна бшуу.

Райкомуудай гол уялга гэхэдэ, хүдөөгэй ажалшадта хэзээ, юу хэхэб гэжэ заабари үгэхэ бэшэ, харин даалгагдаһан хэрэгэй түлөө, үйлэдбэриин эсэсэй үрэ дүнгүүдэй түлөө кадрнуудай харюусалга дээшэлүүлхэ талаар саг үргэлжын хүдэлмэри ябуулха ушар болоно ха юм. Партийна комитедүүдтэ ажахы эрхилхэ гээшэ, нэн түрүүн, хүнүүдые, кадрнуудые хүмүүжүүлэн хүтэлбэрилхэ хэрэг болоно гэжэ Центральна Комитет заагаа бэлэй. Энэ заабариие тодорхой удха шанараар нэбтэрүүлхэ, партийна энэ шухала гол ёһые хэлбэришэгүй хүтэлбэрилгэ болгохо ёһотой.

Элидхэлшэ хүдөө ажахын, агропромышленна комплексын предприятинууд болон организацинуудай кадрнуудтай ябуулагдадаг хүдэлмэринүүдые шэнжэлһэн байна.

Экономическа асуудалнуудтал адли, кадрнуудай талаар асуудалнууд хүдөө нютагуудые социальна талаарнь хубилгаһан шэнэдхэлгэтэй холбоотой юм. Майн Пленумһээ хойшо олохон область болон республиканудта гэр байрын ба соёлой-ажаһуудалай барилгын эршэ ургаһан гээшэ. Гэхэтэй хамта, үйлэдбэриин бэшэ барилгын түсэбүүдые саг үргэлжэ дүүргэдэггүй область, хизаар болон республиканууд бии байха юм.

КПСС-эй ЦК бүхы шатын хүтэлбэрилэгшэдэй хүдэлмэриие хэлэһэн үгөөрнь бэшэ, харин бодото хэрэгээрнь сэгнэдэг юм гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Хүдөөдэ партийна болон совет органуудай хүдэлмэриин онол болон арганудые нарижуулан һайжаруулга хадаа юрэл табигдаһан зорилго бэшэ, харин партиин экономическа политикые ажалшадай зохёохы эдэбхи үүсхэлтэй, хүсэ шадалтай, Эдеэ хоолой программые бэелүүлхын түлөө үргэн ехэ социалис мүрысөөндэ тэдэнэй хабаадалгатай гүйсэд дүүрэнээр нэгэдүүлхэ арга хэрэгсэл мүн болоно.

Үгынгөө түгэсхэлдэ КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ талаар партийна комитедүүд, совет органууд, министерствэнүүд болон албан зургаанууд, аграрник-эрдэмтэд, колхоз болон совхозуудай, агропромышленна комплексын бусад һалбаринуудай предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд хүсэл оролдолгоёо улам арьбадхаха байха гэжэ батаар этигэжэ байһанаа партиин Центральна Комитедэй зүгһөө М. С. Горбачев элирхэйлбэ. Хүдөөгэй ажалшадай 1984 оной түсэбүүд болон социалис уялгануудые дүүргэлгэдэ амжалта түйлаха байһандань, тиигэжэ совет арадай һуудал байдалые һайжаруулха гол зорилгые шиидхэлгэдэ өөһэдынгөө хубитые нэрэтэй түрэтэйгөөр оруулха байһанда ямаршье һэжэг байхагүй гэжэ элидхэлшэ хэлээ.

* * *

Зүблөөндэ хабаадажа, үгэ хэлэгшэд хүдөө ажахын үйлэдбэриин хүгжэлтын эршые дээшэлүүлхэ харгы замуудые зүбшэһэн, СССР-эй Эдеэ хоолой программын дүүргэлгэ хангаха тодорхой дурадхалнуудые оруулһан байна.

Бүхэсоюзна экономическа зүблөөн мартын 27-до хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

КОММУНИС СУББОТНИГЫЕ угтуулан

...АЛАЙ ҺАЙНДЭРТЭ БЭЛЭДХЭЛ

...мнай түб хото — Улаан-Үдын ажалшад халуунаар дэмжэжэ байнхай. Тодорхойлходо, прибор-бүтээлгын нэгэдэлэй, Ленинскэ . комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай, Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто «Электромашина» заводой, «Жилгражданстрой» трестын, Зүүн Сибириин технологическа институдай коллективүүд субботнигто эдэбхитэйгээр хабаадажа, үндэр бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулжа, эрхим шанартай продукци гаргаха байһанаа мэдүүлээ юм. Энэ эдэбхи үүсхэлыень КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой бюро һайшаажа, тусхай тогтоол баталһан байна. Эдэ коллективүүдтэ «Улаан субботын» үдэр хэхэ, бүтээхэ юумэн гүйсэд тухайлагдаа шахуу. Жэшээнь, прибор-бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэйхид 500 гаран түхэлэй үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада 18,3 мянган түхэриг оруулха түсэбтэй. Сэмбэ нэхэгшэд мүн лэ үндэр уялгатай. Тэдэнэр үдэрэй туршада 500 мянган түхэригэй продукци гаргажа, 7 мянган түхэриг субботнигой жасада үгэхэ.

Локомотивна депогой коммунистнууд, бүхы хүдэлмэришэд мүнөө жэлэй субботнигые КПСС-эй февралиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ шухала үүргэ дүүргэхэ ёһотой гэжэ тоолоно. Ушар нимэһээ энэ үдэрые эмхитэй, гуримтайгаар үнгэргэхэ зорилготой. Тэдэнэр һайнаар ажаллажа 5 электровоз, 2 тепловоз заһабарилха, 398 поезд алмагдаһан электрын хүсөөр ябуулха, 100 мянган түхэригэй хүдэлмэри хэхэ уялга абаба.

Тэрэшэлэн городой барилгашад хүндэтэй зорилгонуудые урдаа табиба. «Жилгражданстрой» трестын коллектив 32 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэжэ, 6,5 мянган түхэриг хамтын жасада оруулха хүсэлтэй. Эгээл иимэрхүү харюусалгатай зорилгонуудые городой бусад ажалша коллективүүд абаа.

Эдэ үдэрнүүдтэ ажалай һайндэртэ бэлэдхэл улам үргэдэжэ байнхай. Уржадэр, городской штабай заседани дээрэ субботнигто бэлэдхэлэй хэр зэргэ ябуулагдажа байһан тухай үргэн хөөрэлдөөн болоо. КПСС-эй Железнодорожно райкомой секретарь В. И. Желаев, партиин Октябрьска райкомой промышленна таһагые даагша Д. А. Ивайловский, багшанарай институдай парторганизациин секретарь А. Д. Карнышев, Зүүн Сибириин технологическа институдай субботник үнгэргэхэ штабай начальник А. С. Кирдяшкин болон бусад субботнигто бэлдэжэ байһан тухайгаа мэдээсэбэд. Тобшолон хэлэхэдэ, бэлэдхэлэй хүдэлмэри унжагайрна, дутуу дунданууд ба шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон гэжэ тэмдэглэгдээ. Саашадаа хараалагдаһан хэмжээ ябуулганудаа бэелүүлхын тула эмхидхэлэй, ойлгууламжын хүдэлмэри эрид шангадхаха шухала гээд заагдаа. Харуулан ойлгуулха агитаци город соо үшөө үсөөн байна.

Тус заседани дээрэ түгэсхэлэй үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь, городской штабай начальник П. А. Чукреев хэдэн эмхидхэлэй асуудалнуудта тогтожо, сугларагшадай анхаралые хандуулба. «Улаан субботые» тон эмхитэйгээр үнгэргэхэ, үйлэдбэриин үндэр бүтээсэ түйлагдаха ёһотой гээд онсолон тэмдэглээ.

Ив. ОЧОРОН.

ЭМХИТЭЙГЭЭР ҮНГЭРГЭГДЭХЭ

Байгша оной апрелиин 21-дэ В. И. Ленинэй түрэһөөр 114 жэлэй ойдо зорюулагдаһан коммунис субботник үнгэргэхые уряалһан Москва городой түрүү коллективүүдэй үүсхэлые Хориин районой ажалшад халуунаар дэмжэжэ байна.

Ажалша коллектив бүхэндэ тус үдэрые яажа үнгэргэхэ, энэ бүгэдэ арадай хүдэлөөндэ ямар зэргын хубита оруулха арга боломжоёо бүридхэн тодорхойлго эхилээ. Субботнигые хүтэлбэрилхэ комисси, штаб байгуулагдана.

Жэшээлхэдэ, Анаагай совхоздо 560 хүн субботнигто хабаадаха юм. Тэрэ үдэр 2900 түхэригэй сэнтэй хүдэлмэри хэгдэхээр тоологдобо. Нэгэл үдэрэй туршада субботнигто гараһан хүнүүд 650 тонно наг шэбхэ таряалан болон сабшалан дээрэ зөөхэ, гурбан отделенидэ 2000 метр ута посхоод барягдаха, 200 гектар сабшалан, 6000 метр ута ханааб болон һубагууд буртагһаа сэбэрлэгдэхэ.

Бригада, звено бүхэндэ даабари үгтэбэ. Жэшээнь, районой суута луговодууд Е. А. Ринчиндоржиевай, А. И. Козловой даадаг бригаданууд нэгэдхэгдэжэ, лугомелиоративна отряд гэһэн коллектив болоо. Тус отряд апрелиин 21-нэй үдэр 3-дахи отделениин таряалан дээрэ 350 тонно наг шэбхэ зөөхэнь. Иимэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэжэ шадахашье. Отрядай 6 тракторай хүсэн гүйсэд соонь хүдэлгэхэбди гэжэ механизаторнууд мэдүүлнэ.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ОЛОНОЙ ХАБААДАЛГАТАЙГААР

В. И. Ленинэй түрэһөөр 114 жэлэй ойдо зорюулагдаһан субботнигые габшагай ажалаар тэмдэглэхэ гэһэн Москвагай түрүү предприятинуудай ажалша коллективүүдэй үүсхэлые «Бурятцелинстрой» трестын нүүдэл 933-дахи колонныи хүдэлмэришэд халуунаар дэмжэбэ.

«Улаан субботын» үдэр 131 хүдэлмэришэд болон алба хаагшад ажалдаа гаража, 2947 түхэригэй хүдэлмэри хэхээр хараалба. Тэрэнэйнгээ 690 түхэригые эб найрамдалай совет жасада дамжуулхабди.

Эдэ үдэрнүүдтэ колоннымнай бригаданууд коммунис субботнигые угтуулан, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абажа, тэрэ үдэр хэхэ ажалаа тодорхойлжо байнхай.

Л. ЛЮТАЕВА,
профкомой түрүүлэгшэ.

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

УҺАЛАГДАДАГ ГАЗАРАЙ УРГАСА ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ баталагдан абтаhан СССР-эй Эдеэ хоолой программа дотор «Газар hайжаруулха хүдэлмэрие комплексноор эмхидхэжэ, тэрэниие хүдөө ажахын ашаглалгада оруулха, уhалагдадаг, хатаагдаhан газар дээрэhээ хүдөө ажахын ургамалнуудай ургасые проектнэ хэмжээндэ түргэн хүргэхэ хэрэгтэ СССР-эй Мелиорациин болон уhанай ажахын, СССР-эй Хүдөө ажахын болон СССР-эй Үрэ жэмэстэ болон овощой ажахынуудай министерствэнүүд, тэрэшэлэн союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд гол анхаралаа хандуулха ёhотой. Һайжаруулагдаhан газарай ашаа үрые дээшэлүүлхын тула түрүүшын ээлжээндэ мүнөө хүдэлжэ байhан уhалууриин болон хатаалгын системэнүүдые hэльбэн заhабарилха» гэжэ тодорхойгоор бэшэгдэнхэй юм. Тиин энэ программа дотор хараалагдаhан зорилгонуудые сүм бэелүүлхээр хам оролсоhон манай республикын мелиораторнууд, ургаса ургуулагшад үнгэрhэн жэлдэ зарим тэды амжалта туйлаа. Тусхайлбал, нёдондо мелиораци хэгдэhэн газарта ороохото ургамалнуудай ургаса 1981 онойхиhоо гурба дахин, овощ — 68 процент, хартаабха — 74 процент, тэжээлэй ургамалнууд (тэжээлэй единицээр абахада) 58 процент дээшэлүүлэгдэhэн байна.

Үнгэрэгшэ жэлдэ РСФСР-эй Мелиорациин ба уhанай ажахын министерствын капитальна hомололгын 25,4 миллион түхэриг гаргашалагдаа гэхэ гү, али 1982 онойхиhоо 19,8 процент дээшэлhэн байха юм. Мүн барилга-хабсаралгын хүдэлмэри урда жэлнүүдэйхиhээ ехээр хэгдээ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ манай министерствын харьяата предприятинуудай коллективүүд 4512 гектар уhалагдадаг шэнэ газар ашаглалгада тушааагаа. Тиихэдэ 2868 гектар уhалагдадаг газар hэргээн шэнэдхээ, мүн 2318 гектарай хатаагдаhан газар үндэhөөрнь hайжаруулжа тушааагаа гэхэ гү, али урзанданайхида орходоо горитойхон ехэ хүдэлмэри хэгдэhэн байна. Энээнhээ гадна гэр байрануудые бариха, үрэмдэмэл худагуудые үрэмдэжэ, уhалууритай болгохо түсэбүүд улүүлэн дүүргэгдээ.

Республикын агропромышленна нэгэдэлэй бүридэлдэ ороhон манай предприяти, эмхинүүдэй коллективүүд мүнөө үедэ нэн түрүүлэн мелиораци хэгдэhэн газараа ашаа үрэтэйгөөр хэрэглэжэ, ургасыень эрид дээшэлүүлхэ болоно. Ушарынь хадаа hүүлэй жэлнүүдтэ энэ хүдэлмэридэ мүнгэ зөөриин улам ехээр hомологдодог болоошье hаань, уhалагдадаг газарай ургаса хараа байса нэмэнэгүй ха юм. Нёдондоной дүнгүүдые зэргэсүүлэн харахада, Хяагтын, Бэшүүрэй, Улаан-Үдын районуудай ажахынуудта уhалагдадаг газарынь бусадhаа hайнаар ашаглагдана. Жэшээлбэл, 1983 ондо Хяагтын район мелиораци хэгдэhэн газарhаа гектарай 27,2 центнер ороохо таряа, 256 центнер овощ, 28,7 центнер үбhэ хуряажа абаhан байха юм. Тиихэдэ Бэшүүрэй райондо уhалагдадаг 673 гектарhаа гектарай 111 центнер хартаабха, 6216 гектар сабшаланhаа гектар бүриин 26,3 центнер үбhэн суглуулагдаа. Улаан-Үдын районой уhалагдадаг 11 мянган гектар сабшалангай гектар бүхэнhөө 27 центнер ургаса хуряагдаhан байна.

Ажахынуудай түрүү звено, бригаданууд бүри ехэ дүнгүүдые туйланхай. Жэшээлбэл, Улаан-Үдын районой Оронгын совхозой луговод Александр Цыремпилов Баруун-Оронгын 167 гектар hайжаруулагдаhан сабшалангай гектар бүриhөө 74 центнер үбhэ хуряажа абаа юм. Ивалгын ОПХ-гай луговод Георгий Козулинай звено Красноярска горхоной оршондохи 265 гектар сабшалангай гектар бүриhөө 62,5 центнер ургаса абаа. Энэ нүхэрнай горхонойнгоо эхиндэ мүнөө 950 мянган кубометр тошо мүльhэ хүргэнхэй. Тиихэдэ Хяагтын районой Хүдэриин совхозой Дугаровай, Мухар-Шэбэрэй районой «Путь Ленина» колхозой Фуфеловэй, Бэшүүрэй районой Бодонгуудай совхозой Санжицыреновэй, Сэлэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой Доржиевай, Аюшеевэй, Ивалгын ОПХ-гай Цыреновэй, Улаан-Үдын районой «Авангард» колхозой Калашниковай хүтэлбэрилдэг звенонууд уhалагдадаг сабшалангай гектар бүриhөө 50—66 центнер үбhэ хуряажа hурилөө. Республика доторнай бүхыдөө луговодуудай 26 звено уhалагдадаг 6,8 мянган гектарhаа гектарай 30—50 центнер ургаса абаа юм.

Бэшүүрэй районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой хартаабхашан Андрей Прокопьевич Паньков гектарай 178 центнер ургаса абаа. Зэдын районой «Родина» колхозой кукурузашан Георгий Дампилов гектарай 365 центнер ногоон эшэ набша хуряажа, силос болгон дараа hэн.

Зарим түрүүшүүлэй, ажахынуудай, мүн районуудай туйлаhан амжалта, дүй дүршэл юу харуулнаб гэбэл, республика доторнай уhалагдадаг газарай ургаса эрид дээшэлүүлхэ арга боломжо яhала бии гэжэ элишэлнэ. Тиин гэhээ олонхи ажахынуудта уhалууриин системэнүүдэй управлениинүүдтэ энэ арга боломжонь гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй. Энээнhээ уламжалан бүхы дээрээ республика доторнай уhалагдадаг газарhаа бага ургаса абтана гээшэ.

Олонхи ушарта уhалагдадаг газарта хүдөө ажахын ургамалнуудые тарихадаа, агротехникыень хазагайруулна, минеральна, органическа үтэгжүүлгэ хүсэд оруулнагүй, мүн эндэ ажаллаха дүршэлтэй хүдэлмэришэд дуталдана. Зарим ажахынуудта мелиораци хэгдэhэн газартаа анхаралаа хандуулнагүй.

1983 ондо оройдоол 81,1 мянган гектарта гэхэ гү, али уhалагдадаг бүхы газарай хахадтань минеральна үтэгжүүлгэ оруулхадаа, гектарай 129 килограмм хүртөөhэн байна. Иигэжэ эрдэмтэдэй шэнжэлэлгээр тодорхойлогдоhон нормын хахадынь оруулагдаа гээшэ. Мүнөө үедэ республикамнай минеральна үтэгжүүлгэ гансал уhалагдадаг, мүн хатаагдаhан газартаа хүрэхөөр абадаг юм. Теэд энэ үтэгжүүлгын оройдоол 30—32 процентнь уhалагдадаг газарта оруулагдана. Нүгөөдэ хубиинь ажахынуудай эрдэмтэ-агрономууд уhалагдадаггүй, доhоо уламжалан, хартаабха, корнеплодой, овощой тарилгаhаа биратай ургаса абтанагүй. Ушарынь хадаа түрүү луговодуудай, звено, бригаднуудай, ажахынуудай дүй дүршэл, онол эргада анхаралаа хандуулжа шэнжэлээд, өөhэдтөө нэбтэрүүлхые оролдогдоногүй.

Хэрбээ бидэ 100 мянган гектар уhалагдадаг сабшалангаа 5—6 жэлэй үнгэрхэдэ, үндэhөөрнь hайжаруулаад ногоо таридаг болоо hаа, энэ газарhаа жэл бүри 400—450 мянган тонно үбhө ядамаггүй хуряажа абаха hэмди. Юуб гэхэдэ, хура бороотой зарим жэлдэ бии байгаа бүхы 342 мянган гектар сабшаланhаамнай 300—330 тонно үбhэн суглуулагдадаг. Энэ эгээл ургасатай жэлдэ ааб даа. Иигээд ерэхэдээ, уhалагдадаг сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэдэ ямар ехэ арга боломжо бии байна гээшэб. Уhалагдадаггүй 240 гаран мянган гектар сабшалангаа бэлшээри болгобол, тарилгын үлөөдэhэн дээрэ малаа бэлшээхээ болижо, хурьhэнэйнь муудалгаhаа хамгаалха байнабди.

Һүүлэй үедэ «Бурятводстрой» управлениин, «Сельхозхимия» нэгэдэлэй отрядууд сабшалангай газар үндэhөөрнь hайжаруулха түсэбөө дүүргэнэгүй гэhэн шүүмжэлэлдэ оролдог болонхой. Энэ тон зүб. Жэл бүри энэ түсэб оройдоол 50—60 процент бэелүүлэгдэнэ. Ушарынь хадаа үндэhөөрөө hайжаруулагдаха газараа ажахынууд тодорхойлжо, ПМК-гай коллективтэ даалгажа үгэхэ болзороо май hараhаа август—сентябрь болотор хойшолуулна. Сабшалан дээрэхи ургасаяа хуряаhанай hүүлээр газараа даалгахадань, намарай хоёр—гурбан hарын туршада бүхэли жэлэй түсэб дүүргэхын аргагүй байна ха юм. Энэ дутагдал дары усадхагдаха ёhотой.

Республикамнай hүүлэй хэдэн жэлэй туршада овощ бэлэдхэжэ, гүрэндэ тушааха түсэбөө дүүргэнэгүй. Мүнөө овощой бүхы тарилга уhалагдадаг 2064 гектарта нэмжынэ. Нёдондо бүхыдөө 41,9 мянган тонно овощ хуряаха түсэбөө 66,8 процент дүүргээбди. Гүрэндэ огородой эдеэ худалдаха даабаримнай 82,6 процент бэелүүлэгдээ hэн. Ушарынь хадаа овощой гектар бүхэнэй ургаса үшөөл бага байhаар.

Һүүлэй гурбан жэлэй туршада ажахынууд уhалагдадаг газарта таригдаhан овощой тарилга элдэб шалтагаар хэрэглэмжэhээ гаргадаг болонхой. Жэшээлбэл, 1981 ондо республика дотор овощой 568 гектарай тарилга, 1982 ондо — 463 гектарай, нёдондо 322 гектарай тарилга хэрэглэмжэhээ гаргагдаа. Илангаяа Улаан-Үдын, Загарайн, Прибайкалиин районуудта иимэ ябадал дэлгэрэнхэй.

Байгша ондо республикамнай 39,2 мянган тонно овощ үйлэдбэрилхэ түсэбтэй. Энэ даабаряа сүм дүүргэхын тула овощой ургасые гектарай 190 центнер хүрэтэр дээшэлүүлхэ болонобди.

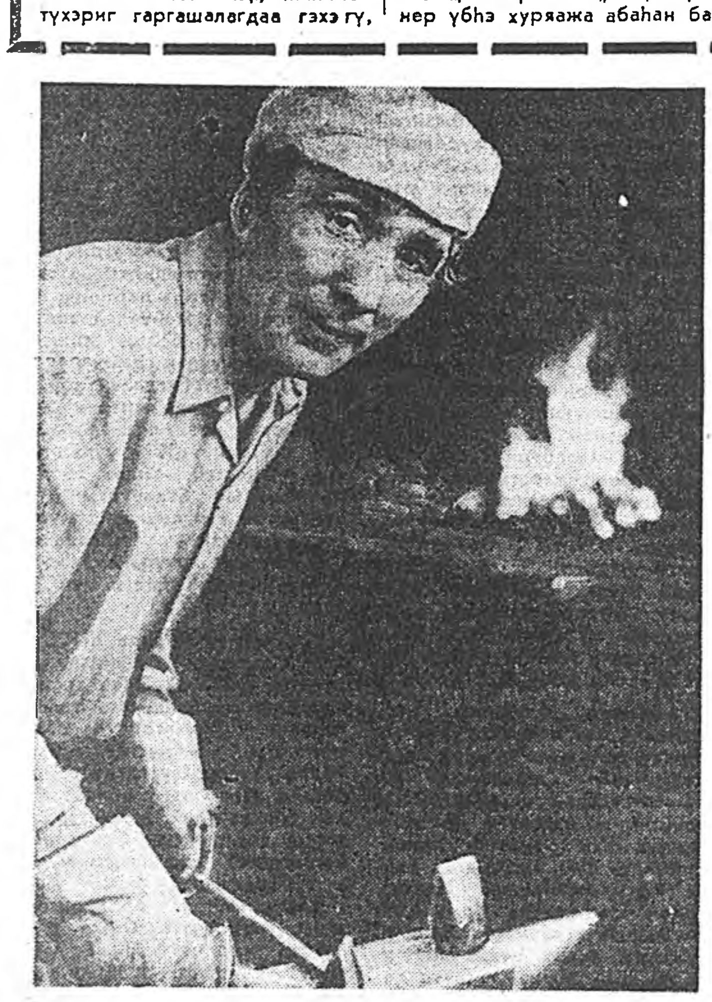
Манай түрүү огородшод жэл бүри гектарай 200—250 центнер ургаса хуряажа абадаг юм. Жэшээлбэл, Хяагтын районой «Заря» колхозой огородшон Екатерина Жарникова гектарай 411 центнер овощ суглуулаа. Мухар-Шэбэрэй районой «Загнаский» колхозой Ксения Иванова гектар бүриhөө 391 центнер, Улаан-Үдын районой «Маяк» колхозой Алена Павлова гектарай 379 центнер овощ хуряагаа hэн.

Нёдондо сагай уларилай таарамжатай байгаашье hаань, республикамнай хартаабха ургуулха түсэбөө дүүргээгүй. Бүхыдөө 1598 мянган гектарта таригдаhан хартаабхын 14 процентнь уhалагдадаг байhан юм. Нёдондо гектар бүриhөө дунда зэргээр 65 центнер, уhалагдадаг газарhаа 84,8 центнер хартаабха малтагдаа. Тиихэдэ Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй районуудта гектарай 105—111 центнер ургаса суглуулаа hэн.

Хура бороотой үнгэрhэн жэлдэ Прибайкалиин, Сэлэнгын, Хориин районуудай хартаабхашад гектар бүриhөө 17—33—43 центнер хартаабха хуряагаа гэхэ гү, али тариhан үрэhээшье суглуулжа абаагүй. Хориин районой Анаагай совхоздо «Фрегат» түхеэрэлгээр уhалдаг хартаабхын полиhоо гектарай 17 центнер ургаса хуряагдаа hэн. Улаан-Үдын районой Кировэй нэрэмжэтэ «Заветы Ильича» совхозууд уhалагдадаг газараар ехэшье hаа, хартаабхаяа добо газарта тарижа, бага ургаса абана.

Байгша ондо республикымнай ажахынууд бүхыдөө 2330 гектар уhалагдадаг газарта хартаабха тарихаар түсэблэнхэй. Энэ үшөөл бага гээшэ. Хэрбээ уhалагдадаг газарай хартаабхын тарилгые хоёр дахин үргэдхөөд, звенонуудай ажалые хамтын подрядай гуримаар эмхидхэжэ ябуулбал, ургасань гектарай дунда зэргээр 120—130 центнер хүрэтэр дээшэлхэ hэн гэжэ hанагдана.

Газар уhалха техникэ хүдэлгэхэ механизаторнуудые hурган бэлдэхэ гээшэ зайлуулашагүй хэрэг болонхой. Мүнөө энэ техникэдэ ажаллаха хүнүүдэй дуталдадаг дээрэhээ үргэн абасатай техникэ хоёр халаанда ашаглагданагүй, бүлүүр станцинууд, уhа сасаха машинанууд бүтээсэ ехэтэй-

ЮРЫН МЭРГЭЖЭЛТЭЙ ХҮН

ТҮМЭРШЭ ДАРХАН

Һаруул, үндэр байшангай зүүн талада тэбхыhэн пеэшэн соо ошо сасан носожо байhан гал нэгэ жэгдээр хүүехэдэл гэнэ. Толгойдоо кепкэтэй, резинээр оёhон фартугтай хүдэр бэетэй хүн ажалша хүдэр гарнуудаараа нэгэ дүүрэн хүрзэ хара нүүрhэ пеэшэн руу хэбэ. Уданшьегүй энэ байшангай, тодорхойлбол, хүүдиисын баруун талада байhан агаараар хүдэлгэгдэдэг алха шууяшаба. Энэ байшангай эзэн болохо «БАМтоннельстрой» гэжэ барилгын управлениин 1-дэхи автобазын түмэршэ дархан Герман Максимович Непомнящий ута эшэтэй хабшуураар пеэшэнэй дүлэн сооhоо шадха улаан түмэр абажа, прессэй дүшэ дээрэ ехэ hурамхяар табяад, тэрэнээ эрьелдүүлжэ байжа алхадуулаад, бэлэн детальнуудай хайрсаг руу хэбэ. Тиигээд бидэн руу эрьелдэжэ:

— Үшөө нэгэ «олаади» бэлэн болобо. Эдээгээр «Магирус» машинануудта гайка хэхэ юм, — гээд ехэ урихаар энеэбхилэн, бидэнтэй hуужа, өөрынгөө ажал, намтар тухай хөөрөө бэлэй.

Герман Максимович Шэтын областиин Сретенскэ районой Кулан гэжэ hууриндa 1926 оной майн 10-да жолоошоной бүлэдэ түрэhэн нагартай. Бага балшар наhандаа түмэр түдэгэтэй носолдохо дуратай Герман хүбүүн нютагайнгаа долоон жэлэй hургуули дүүргэмсээрээ, түрэл совхоздоо түмэршэ дарханаар хүдэлжэ эхилээ hэн. Трактор, комбайн, автомобиль болон хүдөө ажахын бусад техникэдэ таараха запасной частьнуудай хомор үеын байhан тула хуушарhан гү, али элэhэн детальнуудта «хоёрдохи наhыень» олгожо үгэдэг мэргэжэл шадабаритай болоhон байха.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай түрүүшын жэлнүүдтэ Герман совхозойнгоо урдаа хараха түмэршэ дарханиинь лэн. Уданшьегүй хуулиин наhанай гүйсэхэдэ, баруун фронт мордожо, Эхэ ороноймнай газар дайдые бузарлаhан хархис фашистнуудые сохилсожо эхилээ бэлэй. Ленинградска фронтдо болоhон хатуу шанга байлдаануудта рядовой Герман Непомнящий эрэлхэг зоригтойгоор хабаадажа, «халуун шулуу» долёоhон байха. Одер мүрэн дээрэхи үсэд нэтэрүү тулалдаанда шалгаржа, «Шэн зоригой түлөө» гэhэн дайшалхы түрүүшын медаляар шагнагдаа hэн. Илалтын майн 9-нэй үдэрые, мүн аробайшье үдэрые госпитальдо угтаhан байна. Тиихэдэ Г. Непомнящий оройдоол 19 наhатай яhаа hэн.

Дайнай удаадахи жэлнүүдтэ Герман Максимович Хэжэнгэдэ hууришажа, хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинадта мебель бүтээдэг модошо дарханаар хүдэлнэ. Уданшьегүй Байгал-Амарай түмэр замай барилгын эхилхэдэ, тэрэ гэр бүлөөрөө Хойто-Байгалай район ошожо, дахин түмэршэ дархашан болоhон юм. Тэрэ хаанашье, ямаршье ажалда бүхы дүршэл шадабаряа, хүсэ шадалаа зорюулдаг абари зантай hэн тула автобазын коллективтэ хүндэтэй хүнэй нэгэниинь боложо шадаа. Герман Максимович мүнөө коммунис ажалай ударник, залуушуулай hурган хүмүүжүүлэгшэ юм. Үнинэй коммунист залуушуулда гансал hургаал заабари үгэдэг бэшэ, ажал хүдэлмэриингөө гоё hайханиие харуулан, өөрынгөө хандалга, мэдэрэлээр ажалайнгаа «нюусануудтай» танилсуулдаг, hургадаг.

— Герман Непомнящий бүтээн гаргадаг продукциингаа ассортиментые саг үргэлжэ олошоруулжа байдаг ажалша бэрхэ түмэршэ дархамнай. Жэшээлхэдэ, Урал-375 түхэлэй автомашинын балансирай голой хабхагые тээмэндэ бүтээгээ. Тэрэнэй оруулhан уралан нарижуулгын ашаар хабхагай шаhар нилээд hайжарhан байна, — гэжэ 1-дэхи автобазын заhабарилгын-механическа мастерскойн ахамад мастер Н. А. Авдеев хэлээ hэн.

Тэрэ механическа участогай мастер Николай Александрович Авдеевтэй сугтаа ухаалан зохёолгын, уралан нарижуулгын хүдэлмэри хэдэг. Машина болон бусад техникэдэ олдодоггүй запасной частьнуудые дархалхынгаа хажуугаар хуушарhан детальнуудта дахин «амин» оруулдаг юм. Баазынгаа томо шудхалгын цехтэй, прессэтэйшье hаань, Герман Максимович hураhан ажалдаа үнэн сэхэ үлэжэ, эндэл миниин хүдэлхэ газар гэжэ тоолодог. Тэрэнэй хүүдинсэдэ ороходоо, томо, жэжэ түлхюурнүүд, стремянка, рессорнууд, бүгжэ, суурганууд гэхэ мэтын зүйлнүүдые обёорхот. Юрэдөө, тэрэнэй хэжэ шадахагүй юумэн үгы шахуу юм. Автобазын заhабарилагшадта, жолоошодто ямар нэгэн хоморой деталиин хэрэгтэй болоходо, холуур бэдэржэ ябангүй, Герман Максимовичта сэхэ ерэдэг.

Хүүдинсын пеэшэн жэгдэхэн хүүежэ дуугаа дуулана. Хоёрдохи «амиия» абаха байhан түмэр зүйлнүүд галай дүлэн сооhоо харагдана. Гэнтэ үүдэн үргэнөөр нээгдэжэ, гартаа нэгэ түмэр бариhан хүн орожо ерэбэ... Түмэршэ дархан ээлжээтэ захил абахаяа hууриhаа бодоо hэн.

Е. БАЛЬБУРОВА.

М. МАРГИНСОНОЙ фото.

ТУҺАЛАМЖА ҮЗҮҮЛНЭ

Прибайкалиин районой хэлхээ холбооной узелай коллектив нийтын малай үбэлжэлгын үедэ «Прибайкалец» колхозой малшадта ехэхэн туhаламжа жэл бүхэндэ үзүүлдэг байна. Эдэнэр амаралтын үдэрнүүдтэ эндэ ерэжэ, нарhанай мүшэр суглуулжа үгэдэг юм. Тус коллектив hаяхан дахинаа воскресник үнгэргэжэ, үдэр соо дүн хамта 31 центнер витаминтай тэжээл бэлэдхэн тушаагаа.

Энэ воскреснигтэ 30 хүн хабаадаhан байна. Нарhанай шэлбүүhэ бэлэдхэлгэдэ хэлхээ холбооной отделениин, линейно-техническэ долоодохи участогай хүдэлмэрилэгшэд хабаадажа, габшагайгаар ажаллаа.

Н. ДАГБАЕВ.

ИЛАГШАДТА—ҮНДЭР НЭРЭ СОЛО, ШАН

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, облпрофсовет болон ВЛКСМ-эй обкомой бюро комсомол-залуушуулай барилгашадай бригадануудай, залуу барилгашадай дунда 1983 ондо дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүн гаргаба.

Энэ социалис мүрысөөндэ «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 581-дэхи поездын В. П. Бритиковэй хүтэлбэрилдэг аргы баридаг монтернуудай комсомол-залуушуулай бригада илаhанда тоологдожо, Социалис Ажалай Герой Б. А. Полторацкиин нэрэмжэтэ шанда, дамжуулгын вымпелдэ хүртэбэ.

«Бурятводстрой» гэжэ барилгын управлениин түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй Улаан-Үдын заводой бетонно цехэй М. Б. Эрдынеевэй толгойлдог, Главбурятстройн «Жилгражданстрой» трестын 1-дэхи СМУ-гай С. Н. Шимолинагай даадаг штукатур-шэрдэгшэдэй, «БАМтоннельстрой» управлениин 1-дэхи автобазын Ф. Ю. Хапсиверов бригадиртай жолоошодой, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын 670-дахи СМП-гэй Г. Н. Жигжитовагай хүтэлбэрилдэг шэрдэгшэдэй, «Бурятводстрой» гэжэ барилгын управлениин Хурамхаанай ПМК-гай Шараевай ударидадаг механизаторнуудай, «Бурятцелинстрой» трестын Хориин райондохи 335-дахи ПМК-гай В. М. Куликовой даадаг комплексно, ажахын тоосооной барилгашадай комсомол-залуушуулай бригаданууд республиканска социалис мүрысөөндэ эрхимлэбэ гэжэ тэмдэглэгдэhэн байна.

Главбурятстройн «Жилгражданстрой» трестын 1-дэхи СМУ-гай шулууша-хабсаргагша Б-Д. С. Цыбиков социалис мүрысөөндэ илажа, «1983 оной Буряадай АССР-эй эрхим залуу барилгашан» гэhэн хүндэтэ нэрэдэ хүртэжэ, чемпионой ягаа улаан торгон лентэ ээм дээгүүрээ нэмэрүүлхэ солотой байба. Мүн иимэ хүндэтэ нэрэ зэргэдэ «ЛенинградБАМстрой» трестын ПМК-гай барилгын 3-дахи управлениин шэрдэгшэ О. М. Лаврова, «Спецстрой-механизация» трестын барилгын тусхай управлениин механизатор В. А. Медведев гэгшэд хүртэбэ.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

АЖАБАЙДАЛААРАА ГЭРШЭЛЭЭ

— Түрүү хонишониемнай hурана гүт? Нёдондоной дүнгөөр залуу хонишон, коммунист Владимир Доржиевич ажахы доторoo дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ илажа гараа hэн. Тэрэ олон түлшье абаhан, ехэ ноосошье хайшалhан байха. Энэ хүнэй ажал хэрэгэрнь hонирхоо hаа, өөрөө тэндэнь ошожо, ажабайдалтайнь танилсаhаал, дээрэ гэжэ hананаб. Миниин тэрэниие эндэ хөөрэжэ байhанай үлүү ха юм. «Оло дахин шагнанхаар, нэгэ дахин хараа hаа дээрэ» гэhэн сэсэ мэргэн үгэ зоной дунда дэмы хэлсэгдээгүй байха,— гэжэ Зэдын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Б. П. Вершинин манай hонирхоhон асуудалда харюусаа hэн.

Энэ хөөрэлдөөн үнгэрhэн жэлэй зунай аяма халуун үедэ болоо бэлэй. Эгээл тиихэдэ колхозой конторhоо гараhаар лэ Доодо-Үшөөтэйн зүүн-урда байрлаhан отарын зуhан сайрада ошоо hэмди. Баруун зүүн тээшээ гонзойhон ута хара зуhалан гэргэ хүрэжэ ерэхэдэмнай, бишыхан үхибүүдhээ бэшэ хүн байбагүй.

— Эжы, абатнай хаанаб?—гэжэ Борис Петровичын хүүгэдhээ hураhадань, долоо наhатай басаhахан тодожо абаhаар:

— Эжымнай хониндоо гаранхай, абамнай үбhэндөө ошонхой,— гэбэ.

— Зай, тиигээ hаа, саашаа ябая даа. Володиин даадаг үбhэшэдэй звенодо ошое,— гээд түрүүлэгшэ «Волга» автомашина тээшээ алхалшаба.

Уданшьегүй манай hуугаад ябаhан машина хүдөөгэй харгыгаар тооhо бурьюулан табилуулна. Эндэ Зэдын талада ямаршье олон харгы гээшэо!! Ондоо тээhээ, илангаяа хото городhоо ерэлэн хүнэй бэлэхэнээр төөришэхөөр. Аляагаарнь ошохобши, мэдэхын аргагүй. Эндэхи тала дайдые өөрынгөө нютагтай жэшэhээр ябатараа, хүхэ үнгэтэй вагон-гэрэй газаа хүрэжэ ерэбэбди.

— Одоол эндээ байгаа ёhотой. Эгээл мүнөө унагааhан ногоогоо хуряахаар саг болоод байна. Юу хэлээ hэмбиб, тэрүү-үү тэрэ хүнүүдэй үбhэ hурилжэ байхыень харана гүт?—гээд түрүүлэгшэ сомоо бодхоожо байhан зон тээшэ хүхюутэйгээр хургаараа зааба.

— Харанаб. Теэд тиишээ ошохо зон бэшэ гүбди. Хэрэгтэй хүмнай одоол тэндэ байгаа ёhотой,—гэжэ мэгдүүхэнээр харюусабаб.

Үбhэ hурилжэ байhан хүнүүдтэ дүтэлбэбди. Сомоо дээрэ байhан дунда зэргын шамбай бата бэетэй, шуран янзын энеэбхилhэн, нара, hалхинда шаруулжа, үлеэлгэhэн хара хүрин шарайтай гушаад наhанай хүн залуу хоёр хүбүүдэй дороhоонь асалаад үгэhэн үбhые дүрэтэйгөөр удхалан абаад, ябталан табина.

Борис Петрович бултантайнь мэндээ хэлсээд:

— Зай, хэр хүдэлжэ байнат?—гэжэ эдэнэрэй ажал хэрэгээрнь hонирхобо.

— Яhала бараг ябанабди даа,—гэжэ hүри дээрэхи харюусана.—Эдэ хоёр наратай үдэрнүүдэй болохолоорнь, шадал соогоо хүдэлнэбди. Үсэгэлдэрhөө хойшо энэмнай дүрбэдэхи сомоомнай. Иигээд сагай уларилай таатай, бороогүй байгаа hаань, абаха үбhэеэ суглуулха байхабди,— гэбэ.

— Танилсагты, түрүү хонишон Владимир Цыренов гээшэ. Энэ хүмнай иигэжэ өөрөө үбhэеэ бэлэдхэдэг гуримтай юм. Тэрэ жэл бүри хабарhаа эхилжэ, даалгагдаhан нуга сабшалан дээрээ хүдэлдэг, талмайгаа сэбэрлэдэг, наг шэбхэ оруулдаг байна. Үргашаа hанаатай иимэ хүнүүдэй ажахы дотор олон hаа, бүри hайн байха hэн,—гээд түрүүлэгшэ намайе ахалаhа хонишонтой танилсуулба.

Бидэшье асануудые гартаа барижа, тэдэнэртэ хамhалсажа захалбабди. Иигэжэ дүрбэн хүнэй дороhоонь асалхада, ажалшье түргэн ябажа эхилээ hэн. Уданшьегүй айхабтар томо hүри hархайн бодошобо.

Володиин сомоо дээрэhээ буухадань hамбаашалан, звеное даагшатай яhала хөөрэлдөө, ажабайдалайнь намтар hуража абаа бэлэй. Энэ хүнэй арбадахи жэлээ хонишоноор таhалгаряагүй хүдэлжэ байhыень ойлгобоб. Нютагайнгаа дунда hургуули амжалтатай дүүргээд, колхоздоо элдэбын ажалда хүдэлөөд үзөө. Владимир Доржиевич дээдэ hургуулида hуража, мэргэжэлтэй болохо гэhэн hаналтайшье hаа, нэн түрүүн түрэл ажахыдаа хүдэлжэ, ажалай амта таниха, дүршэл шадабари шудалха гэжэ бодомжолоо hэн. Тиигэжэ залуу хүбүүн трактор даажа абаад, хабартаа таряа тарихадань хамhалсаа, зундаа ургасын хойноhоо харууhалхаа, намартаа таряа хуряалсаа, үбэлдөө сакманщигаар хүдэлөө. Иигэжэ жэл бүри эдэ ажалдаа хүдэлхэдөө яhала дүршэлтэй болоо, ажахы доторoo «түрүү трактористашье» гүүлээ.

Теэд hүүлэй үедэ колхоздонь хонишоноор хүдэлхэ таатай хүнүүд олдохоёо болибо. Илангаяа ажахынгаа гол hалбари болохо хонин ажалые түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд эгээл найдамтай зониие, нэн түрүүн коммунистнуудые хонишодоор табиха гэhэн шиидхэбэри абаа hэн. Нүхэр Цыреновэй механизатораар хүдэлжэ байхада, колхозой правлени эхэ хонидой отара даажа абахыень тэрээндэ дурадхаhан юм. Анханhаа хойшо элдэбын даабариhаа арсажа, юумэнhээ гэдэргээ таталдажа үзөөгүй Владимир энэшье удаа олон юумэ хэлэнгүйгөөр зүбшөөгөө бэлэй.

— Иигэжэл хонишон болоhон зомди. Түрүүшын үедэ гайтайханшье байгаа hэн. Тиихээ тиитэрээ түрэхэ хониндо хүдэлхэдэ нилээд хүндэшэг байшоо. Хаанаhаа Цырен-Дулма бидэ хоёрто дүршэл шадабари байха hэм. Одоол хурьгадай «адхаржа» эхилхэдэ, нилээд мэгдээд абаа бэлэйбди. Теэд бидэнэртэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд яhала туhалаа, дүршэлтэй хурьгашадые томилоо, талха таряанай зүйл таhалжа үгөө. Иигэжэ эхин дабаагаа гаталжа гараа hэмди,— гэжэ түрүү хонишон бидэндэ хэлэнэ.

Түрүүшынь жэлэй дүнгүүд Владимирай зоригые саашадань далижуулаа hэн. Ямаршье ажалда ябахадаа, юумэн бүхэниие найдамтайгаар бүтээхэл, нэгэ hанаhан зориhондоо заатагүй хүрэхэл гэжэ оролдодог залуу хүбүүн хойто жэлынь хурьга абаха, нооhо хайшалха түсэбүүдээ амжалтатай дүүргээ. Иигэжэ нүхэр Цыренов ажалайнгаа жолоое батаар барижа эхилээ бэлэй.

Ямаршье ажал түрүүшын үедэ бирагүйшэг үрэ дүнгүүдтэй байдаг гээшэ. Зүгөөр хойшоо болохо бүрээ хүн бүхэн даалгагдаhан хүдэлмэридөө дүршэл шадабаритай боложо, амжалта туйладаг байха. Эдэнэр тухайшье иигэжэ хэлэхээр. Владимир Доржиевич гурбадахи жэлээ «зуутанай» зэргэдэ гараад, мүнөө болотор түрүүшүүлэй тоодо амжалтатай ажаллажа ябана. Тэрэ үнгэрэгшэ жэлэй дүнгөөр колхозойнгоо «чемпион» болоо hэн. Тусхайлбал, түрүү бригада зуун эхэ хонин бүриhөө 110 хурьга абажа түлжүүлhэн, толгой бүхэнhөөнь дунда зэргээр 3,8 килограмм нооhо хайшалhан, хурьган бүхэнэйнгөө шэгнүүрые эхэhээнь hалгаахадаа 25 килограммда хүргэhэн байна.

...Тэрэ номгон даруугаар өөрынгөө ажал хэрэгүүд тухай хөөрэнэ. Владимирай хонишон болоhонhоонь хойшо мүртэй hайн жэлнүүд болоогүй. Гансал үнгэрhэн жэлэй малай үбэлжэлгэ тухай тэрэ илангаяа дуратайгаар дурдана. Юуб гэхэдэ, нёдондо ажахын таряашад яhала баян ургаса, ехэ үбhэ тэжээл абаа hэн. Эндэhээ малшад талха таряагаар, үбhэ тэжээлээр hайнаар хангагдаа бэлэй. Иигэжэ тус ажахы үнгэрhэн жэлдэ мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ тэрэнээ худалдаха түсэбүүдээ амжалтатай бэелүүлhэн байна. Эндэ нүхэр Цыреновэй даадаг бригадын оруулhан хубита нилээд ехэ.

— Мал хаража ябахадаш, элдэбын саг дайралдадаг. Теэд энээгээр бэеэ сагааруулхые оролдоhоной хэрэггүй. Ган гасуур жэлнүүд малшадта нилээд hаад ушаруулдаг гээшэ. Бидэнэрэй дунда хурьга үсөөнөөр абадаг, нооhо багаар хайшалдаг хүнүүд яhала бии. Нэгэ эрхэ байдалда хүдэлжэ байгаад, иимээр ажаллахадань ойлгогшогүйб. Би жэл бүри түсэбтэ даабаряа дүүргэгшэб. Иигэжэ өөрыгөө магтахаяа hананагүйб. Гансал хара хүлhэеэ гамнангүй хүдэлбэл, зориhондоо заатагүй хүрэхэш,—гэжэ Владимир Доржиевич hанаанда абташана.

Ахалагша хонишон тон лэ зүб хэлэнэ. Малшадай хүдэлмэри, тэдэнэй амжалта сагай уларилhаа сэхэ дулдыдагынь хүн бүхэндэ мэдээжэ. Илан-

[Ажал]шад ЗҮБШЭНЭ, ДУРАДХАНА, ШҮҮМЖЭЛНЭ

[КПСС-]эй ЦК-гай ПРОЕКТЫЕ [ба]һан хэлсэнэбди

[БИДЭ]ДЫМНАЙ ХЭРЭГ

...хубилалтануу- ...КПСС-эй ЦК- ...манай һургуу- ...халуунаар уг- ...эдир халаанине ...гэшэ бүгэдэ ...материальна баа- ...һурагшадые ...гаар ба физи- ...хүмүүжүүлгын ...һайжаруулха ...ээр хэлэгдэнэ. ...табигдаһан асуу- ...аб. Манай һур- ...иальна баазые ...ягүй: һургуули- ...кабинет бии. ...гүйсэд хангаха ...кабинет, мас- ...зал, автокласс ...ээй. Хори һуу- ...һургуули бариха ...табигдадаг. ...мэдэхын ар- ...нэз асуудалай ...шиидхэгдээгүй ...һемнай үндэ- ...заһабарилха, ...хэрэг гараха

...залуу үетэ- ...гэдэ гэр бү- ...харюусалгые ...хэлэгдэһэ- ...шаан дэмжэнэ- ...үүргые ган- ...эдэлхүүлээд, ...байха, харин хү- ...ые һургуули ...шэнгеэр бодо- ...һалал дайрал-

...дахи пункт до- ...болон техни-ческэ училищиин директорэй һуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэрие һайнаар эмхидхэхынь тула зохёохы эрхэ нүхэсэл байгуулха, һуралсалайнь талаар ажалыень хүнгэдхэхэ тушаа заагдана. Энээниие би дэмжэхэ байнаб. Бидэ, һургуулиин директорнууд, ажахын хүдэлмэрие бэелүүлхынгээ хажуугаар «тушааха», «бэшэхэ», «эмхидхэхэ», «заабол һуралсалда, лекцидэ, пленумдэ эльгээхэ» гэхэ мэтын шууд түргөөр шиидхэгдэхэ хэмжээ ябуулгануудаар дарагдашадагбди. Эдэ мэтын жэжэ божошье һаа, шиидхэгдэхэ ёһотой асуудалнууд һуралсалай болон хүмүүжүүлхы хүдэлмэриез гүнзэгы бодомжотойгоор ябуулха гол хэрэгтэмнай һаалта хэдэг байна.

Дээрэ дурсагдаһан пункт соо классые хүтэлбэрилэгшын үүргые, тэрэнэй нэрэ хүндые дээшэлүүлхэ тухай хэлэгдэнхэй һэн. Тиимэһээ **классые хүтэлбэрилэгшые урмашуулдаг болохо тухай дурадхал** оруулнабди.

Саашадань хадаа арадай багшын нэрэ хүндэ тухай хэлэгдэһэн разделтэй бидэ урмашан танилсаа һэмди. Тиихэдэ багшанар-эрэшүүлэй һургуулинуудта үсөөн байһаниинь мэдээжэ. Иимэ багшанарай олон болоо һаань, бидэ, эхэнэрнүүдтэ, хүнгэн байха һэн ха.

Н. ОСОРОВА,
Хорины 2-дохи дунда һургуулиин директор.

Шэнэ жэлэй түрүүшын квартал дүүрэхэеэ байна. Үнгэрһэн гурбан һарын туршада гүрэн түрын удха шанартай үйлэ хэрэгүүдэй орон доторнай үнгэрөөд байһые, хүндэтэ уншагшад, өөһэдөө һайн мэдэнэт. КПСС-эй ЦК-гай ээлжээтэбэшэ февралиин (1984 он) Пленум, СССР-эй Верховно Соведэй һунгалта политическэ болон ажалай айхабтар ехэ дэбжэлтын оршон байдалда үнгэрһэн байна.

Буряад ороноймнай ажалшад түрэл партиингаа Центральна Комитедэй Пленумэй шиидхэбэринүүдые һайшаан дэмжэжэ, СССР-эй Верховно Соведэй арбан нэгэдэхи зарлалай һунгалтын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсажа байха үедөө туйлаһан амжалтанууд тухайгаа газетэдэмнай саг үргэлжэ мэдээсэжэ байгаа. Тэрэнһээ гадна, засаг түрынгөө дээдын зургаанда дэбжүүлэгдэһэн кандидадууд, үйлэдбэриин түрүүшүүл тухай очерк, зураглалнууд газетэдэмнай олоор хэблэгдээ гээшэ. Гэхэ зуура, эб найрамдал хамгаалха тухай, ажалаар жаргалаа оложо байһан хүнүүд тухай, оршон тойрон байгаали, хүндэтэ хани нүхэсэл, һайн номууд болон һонирхолтой уулзалганууд тухай мэдээсэһэн бэшэгүүд редакцида урданайхяараал ерэжэ байгаа.

Хүндэтэ уншагшад, хүдэлмэришэн ба хүдөө бэшэгшэд, манай редакцида таанад өөһэдынгөө коллективүүдэй амжалта тухай хөөрэдэг, ажалайнгаа дүй дүршэлөөр хубаалдадаг, шухала асуудалнуудые табидаг, дутуу дунданиуудые шүүмжэлдэг байнат. Эдэ материалнуудыетнай редакци хүндэтэйгөөр хүлеэн абажа, таарама ниитэ гаршаг һороо толилжол байгаа.

Гэхэ зуура, редакцида ерэһэн лэ материалнууд газетын нюурта хэблэгдэжэ байгаа гэхын аргагүй. Үшар шалтагаан тухайнь авторнуудта дуулгагдадаг гурим бии юм. Шүүмжэлхы шэглэлтэй материалнуудаар хэмжээнэй абтахын тулада редакци тушаалта нюурнуудта хандажа, саг соогоо харюусадаггүйшүүлдэнь һануулга хэжэ, харюу абахые оролдоно, оролдохошье.

Саашань хэлэхэдэ, урдахи хараа түсэб, юун тухай бэшэхэ, хөөрэлдэхэ тухай хэдэн үгөөр тогтоолтой ха. КПСС-эй Буряадай обкомой болон партиин Улаан-Үдын горкомой һаяхан үнгэргэгдэһэн хамтын пленум дээрэ «КПСС-эй ЦК-гай февралиин (1984 он) Пленумэй дүнгүүд ба КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ соо тодорхойлогдоһон заабари болон тобшололнуудһаа үндэһэлэн, партийна организацинуудай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» асуудал зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Тэндэ үгэ хэлэһэн бүхы хүнүүд ажалай эмхидхэл, гурим, журам бэхижүүлхэ тухай асуудалнуудта онсо анхаралаа хандуулаа. Тиимэһээ, хүндэтэ уншагшад, ажалай болон гүрэнэй журам шангадхаха, үйлэдбэри дээрэ эмхи гурим ба журам заршам бэхижүүлхэ арга нүхэсэлнүүд, замууд тухай үнэн сэхээр хэлсэдэг, һанамжа, дурадхалнуудаа хубаалдадаг заншалаа бүри гүнзэгы, дэлгэрэнгы, хурса, тодо һонор болгохые хамта оролдое.

Гансал журамгүй ябадалай шалтагаан тухай бэшэ, харин бүхы һайн һайхан үүсхэлдэ хайша хэрэгээр хандадаг, түрүү юумые хойшонь татадаг, «намһаал саагуур, наранһаал наагуур» гээд ябадаг хүнүүд бидэнэй дунда хаанаһаа бии болоноб, тэдэнтэй хайшан гэжэ тэмсэхэ тухай бидэнэртэй хамта бодомжолхыетнай, хүндэтэ уншагшад, таанадтаа ханданабди. Иимэ хөөрэлдөөн, зүбшэлнүүдэй үндэһөөр совет эрхэтэдэй нангин уялга, совет ёһоор ажаһуулгын гол шэнжэ шанар тухай, мүн ажал хэрэгтээ, өөрынгөө уялгада үнэн сэхээр хандадаг хүнүүдэй жэшээтэ һайхан намтар тухай газетынгаа хуудаһануудта бэшэхэ байнабди.

Тиихэдээ имагтал энэ асуудалаар һонирхохо бэшэ, харин түрүүн бэшэжэ байһан темэнүүдээ— үйлэдбэриин ашаг үрэ, ажалай эмхидхэлэй гуримууд, социалис мүрысөөн, Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэ гэхэ мэтэ гол шухала асуудалнуудаа үргэлжэлүүлжэ байхыетнай хүсэнэбди.

Үнгэрһэн жэлнүүдтэ уншажа дадашаһан «Толи», «Хото, хүдөөгэй һонин», «Уншагты, һонирхохол байхат», «Дэлхэй дээрэ юун болоноб», «Эрдэм, техникын эди шэди» гэхэ мэтэ тусхай хуудаһанууднай саашадаа гаражал байха гэжэ найдуулая.

Тиигэхэ зуураа, редакциин бүхы хүдэлмэринь һанаһан, хүсэһэн юумэнииинь, хүндэтэ уншагшад, таанадай туһаламжагүйгөөр бүтэхэгүй бшуу. Уншагшадаймнай бэшэгүүд— шүүмжэлхышье, арсалдаатайшье, һайшаан дэмжэһэн гү, али асуудал табиһаншье гү— бултадаал манай ажалай юунтэйшье һэлгэшэгүй шухала эшэ үндэһэниинь гээшэл. Танай бэшэгүүд бидэниие зохёохы, шэнэ юумэ бэдэрэн олохо замдамнай шэглэлынь, залуурынь болоһо үгэнэ. Тиимэһээ манай редакци хүндэтэ уншагшадайнгаа эльгээһэн бэшэгүүдые үдэр бүхэндэ хүлеэн байдаг гээшэл.

ҺОНИРХОЛТОЙ БЭШЭГҮҮДЫЕ ХҮЛЕЭНЭБДИ

...үйлэдбэриин «Туяана» нэгэдэлэй гол пред...шунист Н. А. Намхановагай хүдэлжэ эхил... наймадахи жэл ябажа байна. Халаанайнгаа ...үлүүлэн дүүргэжэ байдаг энэ оёдолшон ком... ударнигай нэрэ зэргэтэй болоһоор үниинэй. ...мхановнагай хүдэлжэ байһан бригада продук... январь, февраль һаранuудай түсэбые үлүү... түсэбһөө гадуур оло мянган түхэригэй ...байна.

...ЗЭРЭ: Н. А. Намханова.

М. СУТУРИНАЙ фото.

ҮБЭЛДӨӨШЬЕ ҮГЭРСЭ УРГУУЛНА

...даг. Тэдэнэйнь дундаһаа «манул» гэжэ гибрид, «ТСХА-98», «грибовский» болон бусадынь амжалтатай хэрэглэгдэнэ. Агроном бригадир хоёрой хамта зохёоһон технологиин хүсөөр теплицэдэ хюрөөгэй хибэдэһэн, үтэг шэбхэ, шубуунай шэбхэ гэхэ мэтэ нютагай үнэгүй материалнууд хэрэглэгдэнэ. Рассадые хүбхэн соо таридаг түрүү технологи эндэ түрүүшынхеэ нэбтэрүүлэгдэһэн байна.

Эндэ дүн хамта найман эхэнэр хүдэлдэг. Тэдэнэрэй хэдэг ажалые хүнгэн гэхын аргагүй. Юундэб гэхэдэ, ехэнхи хүдэлмэринь гараар бүтээгдэдэг. Хүн бүхэндэнь 300 гаран дүрбэлжэн метр газар хүртэдэг. Энэнь 1200 шахуу ургамал гээшэ.

Овощой һүүлшын ургасые ноябрь соо суглуулһанайнгаа удаа тэдэнэр теплицынгээ ерэхэ жэлэй хүдэлмэри эхилдэг юм. Сэбэрлэһэн, арилгаһан, дезинфекци хэһэнэй удаа январь соо рассадаяа һуулгана. Энэ үедэ агаарай температурые, шииг нойтыень таарунзохид байлгаха тон шухала. Саашадаа тусхай гуримай ёһоор уһалдаг, нэмэлтэ тэжээл оруулдаг. Тиин хоншууханаар хангалтаһан үгэрсэ, помидорнуудые хэрэглэгшэдэй стол дээрэ саг сооны табихын тула бүхы арга боломжонууд хэрэглэгдэнэ.

Эндэхи теплицын квадратна метр бүхэнһөө жэл бүри (һүүлэй арбаад жэлдэ) 36—43 килограмм үгэрсэ, 13 килограмм помидор хураагдадаг болонхой. Иимэ һайн амжалта Зүүн Сибирьтэ даб дээрэ туйлагдаагүй байна. Тиимэһээ теплицын хүдэлмэришэдэй бригада коммунис ажалай коллективэй үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэхэл ёһоороо хүртэнхэй. Эндэ таһалгарягүй хүдэлжэ байһан бригадирай габьяа тон ехэ.

Антонина Алексеевна Гаврилова үнэн сэхэ, оролдосотой ажалайнгаа түлөө «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор, ВДНХ-гай бронзо медаляар шагнагданхай. Гадна Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутатааршье, һунгагдаһан байна. «Районой эрхим овощевод» гэжэ нэгэнтэ бэшэ нэрлэгдэһэниинь тэрэнэй үндэр мэргэжэлыень гэршэлнэ ха юм.

Агроном Анисья Пантелеевна Карпова тухай онсолон хэлэмээр. Тэрэ Буряадай АССР-эй габьяата агрономой нэрэ зэргэдэ һаяхан хүртөө һэн. Дээдэ шатын мэргэжэлтэ һэн тула тэрэ СССР-эй Арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ дүрбэ дахин хабаадаһан, «Ажалай габьягай түлөө» медаляар шагнагдаһан байна. Тэрээнһээ гадна энэ нүхэрнай «РСФСР-эй социалис мүрысөөнэй отличник» гэһэн нэрэ зэргэтэй, мүн «Оронной эрхим сорт туршагша» гэһэн дэбтэртэ оруулагдаһан намтартай.

Нүхэр Карповагай хэжэ байһан хүдэлмэрие харахаяа республикымнай зүг бүхэнһөө хүнүүд, илангаяа овощ ургуулагшад, студентнэр Эрхирэг ерэжэл байдаг. А. П. Карпова түрүү дүй дүршэлөө олоной дунда тарааха, ажабайдалда түргэн нэбтэрүүлхэ гэжэ оролдодог юм. Тиин оронойнгоо Эдеэ хоолой программа шиидхэлгэдэ тэрэ өөрынгөө, мүн коллективэйнгээ хубитые ехээр оруулна.

Н. ПАХОМОВА.
Загарайн район.

ДУРДАЛГА

БЭЕЛҺЭН ХҮСЭЛ

Үлэгшэн нютагаараа үни холын ябаагүй байһанаа, тээсгэн ошожо, ехэл омогорхолтойгоор гудамжаарнь гэшхэлжэ ябатараа, радиогоор буряад дуунуудай дамжуулагдажа байхые шагнабаб. Тиигээр байтарни, Дугаржап Дашиев «Эжымни» гэһэн дууе татажа, бүхы сэдьхэл зүрхыемни хүлгүүлжэрхибэ. Зог татаад шагнаха зуураа: «Яагааш һайханаар дууланаш даа, Дугаржап, ханхинуула. Үшөө нэгэ дуу дуула...» гэн нүхэрөө гүйһан мэтэ боложо байтарни:

— Дугаржабайнгаа дуунда дуурашоод, хүниешье обёорхоёо болёод байна гүш даа! — гэһэн үгэнүүд ара талаһаамни дуулдажа, орбогод гэн эрьелдэхэдэм, Дугаржап Дашиевтай хамта Үлэгшэнэй дунда һургуулиин арбадахи класс дүүргэһэн Цырен-Дулма Очирова (басаган обогынь Цыренова) даруухан номхон зангаараа, урихан согтой нюдөөрөө энеэбхилэн байба.

— Сайн, сайн, Цырен-Дулма. Дугаржабайнгаа дуулахада, зогсошоод шагнажа байналби даа. Сагаан-Уулымнай оройгоор наран туяараад, ирагуу дуунай аялгын зэдэлжэ байхада, ямаршье гоё гээшэб даа.

— Зүб хэлэнэлши даа. Дугаржабнай үнэхөөрөө гоёор дууладаг гээшэ. Нүхэрэйнгөө СССР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаад байхада, хамта һурагшадайнгаа зүгһөө амаршалха байгаабди,— гээд Цырен-Дулма Очирова уриханаар миһэлзээ һэн.

...1957 оной зун. Үлэгшэнэй дунда һургуули дүүргэһэн арбан хоёр хүбүүд, арбан басагад нютаг нютагайнгаа колхозуудта үлэжэ хүдэлхэ гэһэн шиидхэбэри абаад, Буряад республикынгаа бүхы дунда һургуулинуудые дүүргэгшэдтэ хандаһан хандалга абаад, омогтойнууд байгаа һэмди. Нэгэтэ Сагаан-Уулынгаа хойморой Тэрэлжэтэ жалгада гараад, сэсэг ногоо суглуулжа ябабабди. Шаг шууяан соогуур гэнтэ: «Хүндэтэ нүхэдни, дуугайгты, зогсогты. Мүнөө таанар минии һурагшад бэшэ, харин бултадаа һайн нүхэдни болоота, багшалһан наһанайм эгээл эрхим классай шабинар» —гэһэн манай классые хүтэлбэрилжэ байһан ород хэлэнэй багша Георгий Филиппович Дымбеловэй хандалга дуулдаба.

— Дугаржап Дашиев, наашаа ерээд, энээхэн тэбхэр шулуун дээрэ гаража, нэгэ дуу мандаа бэлэглыш даа,— гэбэ. Бидэшье булта багшаяа дэмжэбэбди. Дуунда дуратай Дугаржабшье багшынгаа заа һан тэбхэр шулуун дээрэ гаража, гартаа бариһан сэсэгүүдээ һэбхэлзүүлэн:

«...Дээдэ-Ториёо
сэлгеэтүүлһэн
Дошхон долгитой Зэдын
гол,
Дура зүрхыем гэгээрүүлһэн
Дээдэ-Ториимнай һургуули.
Үргэн Зэдээ
сэлгеэтүүлһэн
Үндэр долгитой Зэдын
гол,
Үетэн нүхэдым
гэгээрүүлһэн
Үлэгшэнэймнай
һургуули...»

гэһэн дуунай аялгые нарихан жалга соогуур зэдэлүүлээд, Үлэгшэн гол дээгүүр сууряатуулаа һэн.

Тиихэдэ үшөө Дугаржабнай мандаа ёһотой артист шэнгеэр һанагдаа, харагдаагшэ һэн. «Таанадаймни дундаһаа Дашиев гэжэ обогтой алдарта дуушан гараха байха. Энэ хэлэһыем бү мартаарайгты»—гэжэ Георгий Филиппович багшамнай тиихэдэ хэлэһэн юм.

Багшымнай холын хараатай сэсэн мэргэн үгэ Дугаржап Дашиевай өөрынь оролдолгын ашаар, түрэлхиинь бэлиг шадабариин хүсөөр мартагдангүй, харин бэелһэн байна.

Буряад ороной Зэдын голой хүдөө нютагуудай хүбүүд, басагадай дундаһаа шалгаран гараһан солото дуушан, гүрэн түрынгөө дээдын органой гэшүүн болоһон Дугаржап Цыренович, үетэн нүхэдэйнгөө зүгһөө халима ехэ амаршалга тогтоон абажа, амгалан тайбанаар ажаһууха, ажаллаха хэрэгтэмнай бидэнээ һайхан дуугаараа зоригжуулжа ябыш даа!

М. ГОНЧИКОВ.
Закаменск хото.

АРДАГ БОРОЁО ГАМНААРАЙ

...амыень хайшан гэжэ залахыемни, жолоогоо хайшан гээд барихыемни дууһан эжымни заажа үгөө.

...Үдын эдеэнэй хоол боложо, оролгодоо оробобди. Бухалаа шэрэжэ дүүргэһэн хүн айхабтараар гүйлгэхэ дурам хүгэбэ. Нэгэ һөөрһөө бурғааһа хухалжа абаад, гүүгээ шабхадажархибаб. Тиихэлэрни моримни шуумайшоо һэр гэжэ һанадагби. Мүнөө бөгсаахадам, юрэл дугшаһан болодог. Отогойнгоо газаа ерээд гэнтэ тогтоходонь, бишье доогуурнь хиндэшоооб.

Харин тэрэ гүүемни һургаһан хүн — Анзан Дампилович Цыбжитов, Агуухэ дайнай инбалид, ажалай ветеран, 13 үхибүүнэй эсэгэ— Загаһатэ нютагтаа мүнөөшье ажаһууна. Анзан халтагшамни намда мүнөөшье урихаар һанагдадаг юм.

Морин-эрдэни гээд урданай зон дэмы нэрлээгүй байха. 1954 ондо эгэшэмни хүнгэржэ ядашоод байһан юм. Абаһаар шэрээд гүйлгэхэ машинашье үгы байшаба. Тиихэлээрнь жаахан боро мори унаад ябадаг байһан Бато-Шулуунай ахай гэлсүүлдэг хүндэ мориень эрихээ харайжа ошобоб. (Мүнөөнэй хүнэй толгойдо түрэхэ һамгые морёор абаашаха гэһэн бодол орохошьегүй ха). Тэрэмни моригёо үгөө һааб даа. Тиигэжэ ойро зуурын саг соо докторые асаржа, эгэшынгээ амин наһые абарүүлаа һэм. Тээд энэ морин-эрдэниин туйлаһан хэрэг гэжэ хэлэхэ байнаб. Ябаган би юу бүтээхэ байгаабиб. Элинсэг хулинсагууднай хэр угһаа хойшо ажалаа болон амжалтаяа морёор лэ ганса туйладаг байгаа гээшэ ааб даа. Инаг хайрата нүхэртээ адлихан унажа ябаһан мориёо магтан дууллаһан буряад дуунуудые тоолохо болоо һаа, олон лэ байха. Һаяшаг би Д. О. Эрдынеевэй «Хүлэг инсагаална» гэжэ ном уншабаб. Тэрэниие уншаһан буряад хүнэй сэдьхэл уярангүй үнгэрхэгүй ёһотой гэжэ һанаха байнаб. Доржо Эрдынеев хаанаһаа моринной бүхы абари зан, үнгэрхэдөө һанааеньшье, шюдыеньшье тиимэ уран хурсаар, үнэншэмэ зүбөөр харуулжа шадаа гээшэб? Энэ уран зохёолшо бүхэнэй шадаха темэ бэшэ гэхэ байнаб. Нүхэр Эрдынеев, минии һанахада, хара багаханһаа моринтой нүхэсэһэн, абариинень шудалһан, тэдээндэ айхабтар ехэ дуратай хүн байха зэргэтэй. Энэ нүхэрнай одоол «гоёхон хүлэг» бүтээһэн гээшэ даа. «Хүлэг инсагаална» гэжэ номынь мориндо зорюулһан гимн шэнгеэр үзэгдэнэл.

Гэхэ зуура, хүлэгүүдэймнай үсөөрһэниинь гомдолтой байдаг юм. Зунай найр наадаанай үедэ хүдөөгөөр, илангаяа манай Хэжэнгэдэ, мүртэй һайн мори харагдахаяа болижо байгаагша. Морин-эрдэнимнай хойшоол гарана гээшэ ааб даа. Тиигэбэшье кино, телевизорээр моринной табжархай табиһан табараае дуулахадаа, бэемни эбжэгэнэдэг юм. Энээниие ойлгохогүй зарим уншагшад намайе наадалжашье болохо. Тээд үнэнөө бэшэһэндээ. хэнһээ эшэхэбиб даа. Таба наһанһаа 24 хүрэтэроо отол мори унажа ябаһан хүм даа. Зарим нэгэнэй мүнөө мориндо хатуу хажар хандасые харахадаа, хуухым үһэн урһыхэдэл гэдэг. Юундэшьеб даа, гол түлэб һогтуу галзуу болоһон хүнүүд мори унанхай, аһан шадалаараа сохижо, нэшэжэ ябадаг болоһхой. Үбэл, зуншье һаань, мориндые хооһо нойтоор уяжархёод, дулаахан гэрэй оёорто «сэнгэжэ» һуугшадшье дайралдадаг. Хүдөө зон, ажахын мэргэжэлтэд, нютагай Соведэй хүдэлмэрилэгшэд иимэнүүд үзэгдэлые хорихоёо ядадаг юм ааб гэжэ һанахаш.

Холо сэйрын замда ябахада, мориндол үнэн нүхэр хаана байхаб. Малшад, ангуушад энээниие мэдээ юм бээз. Харин бусад... Адуун һүрэгөө олошоруулжа, ардагхан хүлэгүүдээ инсагаалуулаяа даа, нүхэд.

Дабаатай харгыдаа
эсээлгүй
Дааганхан бором даа
барһанниие,
Данхан холодом
гажараагүй
Дурлаһан гансам даа
барһанниие.—

гэжэ арад зонойнгоо аялгые сэдьхэлээ хүдэлгэнгүй дуулажашье, уншажашье шадахагүй байнаб даа.

Х. ГАЛСАНОВА.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэһэнэй һүүлээр

„ОЛЗЫН ҮҮДЭ ОЛОНДО СЭЛИГШЭД"

Байгша оной январиин 7-ной номерто толилогдоһон Будамшуугай шүүмжэлэл иимэ гаршагтайгаар хэблэгдээ һэн. Арадай депутадуудай Яруунын райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Алсахаев статьягай үндэһөөр редакцида иимэ харюу үгэбэ:

— Манай районой Инсэнгын совхоздо үзэгдэһэн, статья соо дурсагдаһан баримтанууд бултадаа зүб байба, тэдэниие усадхаха талаар дары хэмжээнүүд абтаба гэбэл:

Улаан-Үдэ хотодо эмхидхэгдэһэн хонолгын байрые даагшын ба экспедиторэй тушаалнууд байгша оной январиин 1-һээ усадхагдаа. Совхозой кассирта салиниһаа гадуур түлэгдэжэ байһан мүнгэн болюулагдаа. Совхозой захиргаанай зүгһөө ахамад инженер В. Г. Надмитов совхозой машинануудые мэдэлэг В. Г. Астраханцев хоёрто шанга донгодолго үгтөө.

Саашань хэлэхэдэ, товарно-транспортна документнүүдые буруу бэшэжэ байһан материальна бүлэгэй бухгалтер С. Д. Будаевада шанга донгодолго хэгдээд, салинынь 18 түхэригөөр доошолуулагдажа, тоосооной бүлэгтэ оруулагдаа.

В. А. Карапетянай бригадын гэшүүдтэ үлүү түлэгдэһэн 2052 түхэригэй түлөө прораб Г. А. Даировай салингайнь гурбанай нэгэ хуби һара бүхэндэ дарагдажа байха.

Хэрэглэгдэхэ болзоройнь үнгэршэһэн, дүн хамта 42 түхэригэй эм барижа байһан ахамад ветврач Ж. Ц. Санжиевай салиниһаа энэл хэмжээнэй мүнгэн январь соо дарагдаа.

1983 оной декабриин 30—31-дэ гүүртэ болон отаранuудта байһан хамтын болон үмсын мал бүгэдэ тоолон тодорхойлогдожо, зохихо хэмжээн абтаа. Хамтын малай тэжээл бүридхэгдэжэ, үлүү малай эдиһэн тэжээлэй сэн —493 түхэриг гэмтэ нюурнуудһаа нэхэгдэн, ажахын кассада оруулагдаа.

Ажахын гүүртэ болон отаранuудта зоотехническэ эхин тоо бүридхэлгые муугаар хэжэ байһан Н. Г. Надмитовта совхозой захиргаанай зүгһөө донгодолго үгтөө.

Ниитын мүнгэ зөөриие хайша хэрэгээр гаргашалдаг, хинаха, хямгадаха уялгаяа һуларуулжархиһан ахамад бухгалтер А. М. Оленникова, экономист Б. А. Нимаев гэгшэд мүн лэ зэмэсэ амсаһан байна.

ХАРЮУ ХҮЛЕЭНЭБДИ

Зэдын районой Бургалтай тосхондо ажаһуугшад Гунзан гэжэ уулын оройдо табигдаһан ретрансляторһаа теледамжуулга харадаг гээшэбди. Зүгөөр Гунзанһаа болодог юм гү, али ядаг юм, үглөөнһөө үдэшэ болотор телевизорнэй ехэ муугаар харуулдаг. Шууяха шааяха, эреэлхэ миралзаха гээшэнь аргагүй, зурагынь тодо бэшэ абяаниньшье муу. Мартын 8—9-нэй үдэрнүүдтэ хэзээ хэзээнэйхиһээ муугаар харуулаа һэн. Үшөө саашань хэлэбэл, бидэ Буряадай республикада ажаһуужа байгаад, ниислэл хотоһоомнай хэгдэдэг дамжуулга юрэдөөшье харадаггүй зомди. Эдэ мэтэ ушарнууд ямар юумэнһээ болоно, яана гээшэб? Тэдэниие усадхаха ямар нэгэ хэмжээн абтахагүй юм ха гү? Энэ асуудалдаа харюу «Буряад үнэн» газетээр дамжуулан абаха байһандаа этигэн бэшэнэбди.

Д. БАДМАЕВ,
дайнай инвалид,
Бургалтайда ажаһуугша.

Толилогдоогүй бэшэгэй мүрөөр

СОЁЛОЙ ТАЛААР ХАНГАЛГА ҺАЙЖАРУУЛАГДАХА

Ахын районой ажалшадай соёлой талаар муугаар хангагдадаг болоһон тушаа гомдолнууд редакцида нэгэнтэ бэшэ ороһон байна. Тэдэ бэшэгүүдэй үндэһөөр редакци республикынгаа Соёлой министерствэдэ хандажа, министрэй орлогшо Ю. Ж. Батуевһаа иимэ харюу абаба:

«Ажалшадай бэшэгүүд доторхи гомдол үндэһэтэй. Республикымнай театр болон филармониин коллективүүд Ахын райондо ажаһуугшадта үнэхөөрөөшье үниинэй ошоогүй байба.

Соёлой министерство үзэгдэһэн дутагдалнуудаар хэмжээ абахын тулада республикын искусствын эмхинүүдэй бүхы хүтэлбэрилэгшэдэй суглаа татажа, үргэн хөөрэлдөө хээ. Ахын районой ажалшадые соёлой талаар июнь һара хүрэтэр таһалгаряагүйгөөр хангаха тусхай график табигдаа. Тэрэнэй үндэһөөр, республикын филармониин «Баяр» гэжэ ансамбль, оперо болон баледэй академическэ театрай концертнэ бригада, кукольна театрай буряад бүлэг март-апрель һаранuудта, тиихэдэ филармониин «Сэлэнгэ» гэжэ ансамбль, буряад драмын театрай нэгэ бүлэг майиюнь һаранuудта Ахын райондо ошожо, ажалшадтань концерт наада харуулха, зүжэг табиха болобо.

Энэ графигай хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байһые министерство шалгажа байха».

ЖОЛООШОДОО ЖУРАМТАЙ БОЛГОЁЛ

Яруунын тала уужэм гээд лэ һогтуугаар машина жолоодожо ябадаг хүдхэшүүл эндэ олон лэ дайралдана. Жэшээлхэдэ, Нарһатын совхозой жолоошод Д. Б. Бадараев, А. В. Минеев, А. В. Туёзов, Д. Ч. Цыренжапов, «Улаан Туяа» совхозой Ц-Д. Дондоков, Г. Аюшеев, Үдэ-Витимэй экспедициин жолоошон В. С. Стельмащук, загаһанай заводой А. В. Минеев, РСУ-гай Г. Трунев гэгшэд һогтуугаар машина жолоодожо ябаһаар харгы замай дүрим эбдэһэн байна. Тиигэжэ тэдэнэй зариманиинь саашадаа машинэ жолоодохо эрхэһээ хаһагдаһан, чүгөөдүүлынь яла түлэһэн байха юм. Үшөө тиихэдэ тракторта һогтуугаар һууха хүнүүд дайралдана. Нарһатын совхозой тракторист С. Цыбенов һогтуугаар нюдэ балай гүйлгэжэ ябаһаар үйлсэдэ байһан электролиниин столб мүргэн унагаагаа. Иимэрхүү үзэгдэлнүүд Нарһатада юундэ үзэгдэнэб гэхэдэ, районой ажахынууд болон эмхи зургаануудай инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, механигууд, диспетчернүүд, үйлэдбэри дээрэ гэнэ усал һэргылхэ инженернүүд ажалай сагта архи уунгүй ябаха эрилтэ жолоошодтоо табинагүй, хиналта, шалгалта багаар хэнэ.

Районой эдеэ хоолой магазинуудта аржыса табяатай архи худалдалгые гуримшуулхада ядаг юм гэжэ һанагдана.

Э. БУДАЕВ,
милициин капитан, хүдөө бэшэгшэ.

ХҮМҮҮЖҮҮЛХЫ ҮҮРГЭНЬ ЕХЭ

Хүн зониие коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ музейнүүд ехэхэн хубитаяа оруулдаг гээшэ. КПСС-эй ЦК-гай июниин, декабриин (1983 он) Пленумүүдэй тогтоолнуудта үндэһэлэн, музейнүүдэй коллективүүд үүргэ, зорилгонуудаа һүүлэй үедэ нилээд дээшэлүүлээ. Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн баярые угтуулан, хүдэлмэреэ бүри һэргээгээ һэн. «Музейнүүдэй политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулха» тухай 1982 ондо баталагдан абтаһан КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые баримталан, бүхы ажал ябуулгаяа эрхилээ юм.

1983 ондо республикын ажабайдалда шухала ушар болоо һэн. Буряадай байгаалиин музей нээгдээ. Эрдэм, техникын хурдан түргэнөөр хүгжэлтын үедэ байгаали хамгаалгын темэдэ хандалга тон шухала ха юм. 1981 ондо Северобайкальск хотодо БАМ-ай түүхын музей. Хяагта хотодо арадай уран гартанай бүтээлэй музей нээгдээ һэн. Гэхэтэй хамта, 1982 ондо Хяагта хотодохи МНРП-гэй I съездын, 1983 ондо И. В. Бабушкинай музейнүүд һэльбэн шэнэлэгдэһэн юм.

Буряадай нэгэдэмэл музейн хүдэлмэрилэгшэдэй туһаламжаар түүхын, хизаар ороноо шэнжэлгын ниитын 20 шахуу музей байгуулагдаа.

Хүн зоной анхаралда выставкэнүүдые зохёон табилга заншалта болоо. ЮНЕСКО-гой штаб-квартирада Парижда табигдаһан, мүн Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо зорюулан Москва хотодо литература, искусствын үдэрнүүдэй үедэ харуулагдаһан «Буряадай заншалта искусство» гэһэн выставкые онсолон нэрлэмээр. Буряадай АССР-эй ажабайдалай жэшээ дээрэһээ эмхидхэгдэһэн «СССР-эй экономико ба соёл» гэһэн выставкэ МНР-тэ абаашагдаһан, Ленинградай харагшадые 1983 ондо һонирхуулһан байна.

«Аха дүүгэй нэгэ булэ соо», «Буряадай залуу уран зураашадай выставкэ», республикын арадай ажахын ба соёлой хүгжэлтэдэ, уран зурааша И. Г. Налабардинай зохёохы ажал ябуулгада зорюулагдаһан, «Уран зураашадай холбооной 50 жэлэй ойдо» гэһэн выставкэнүүд Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейдэ хүдэлөө һэн. В. Обручевой нэрэмжэтэ Хяагтын хизаар ороноо шэнжэлгын музейдэ «Нэгэ жагсаалда» гэһэн выставкэ нээгдээ бэлэй.

Этнографическа музейдэ «Арһан угалзанууд», «Байгал шадархи хизаарта хаатарга ба сүлэлгэнүүдэй түүхэһээ» гэһэн выставкэнүүд олоной һонирхол үүсхээ.

Улаан-Үдэ хотодо зүүн зүгэй искусствын шэнэ музей, Хангаловай нэрэмжэтэ түүхын музейдэ (һэльбэн шэнэлэгдэһэнэйнь удаа) интернациональна хани барисаанай шэнэ зал нээгдэхээр хараалагданхай. Хяагтада Түбэй Азиин географическа нээлтэнүүд тухай хөөрэһэн музей эмхидхэгдэхэ юм. Гэхэтэй хамта, районуудай зарим һууринуудта, жэшээлхэдэ, Хяагтын районой Шарагол тосхондо Ц. Ранжуровай музей, Хэжэнгэ һууринда ниитын музей нээхэ тушаа хүдэлмэри эхилэнхэй.

Олониитын дунда ябуулдаг хүдэлмэриингөө онол аргануудые нарижуулан һайжаруулха, хүн зонтой харилсаха бүри таатай зохид аргануудые бэдэрхэ хэрэгтэ музейнүүд онсо анхаралаа хандуулдаг юм. Лекцинүүдые уншалгын, экскурсинуудай, нүүдэл выставкэнүүдэй ашаар түүхэ, хизаар ороноо шэнжэлгэ болон искусство тухай эрдэм мэдэсэ олоной дунда дэлгэрүүлэгдэдэг.

Музейнүүдтэ ажалшадай бүри олоор ябахын тула бусад үзэл сурталай эмхи зургаануудтай харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ шухала.

«Забайкалиин үбэлые үдэшэлгэ», фольклорой һайндэр 1978 онһоо заншалта ёһоор үнгэргэгдэдэг болонхой, Буряадай АССР-эй Соёлой министерствын научно-методическа түбэй, городой ажалшадай амаралтын паркын үүсхэлээр фольклорой һайндэртэ «Магтаал», «Ярууна», шэмээшэгүүдэй арадай хоор ба бусадшье ансамбльнууд эдэбхитэй хабаададаг.

Хяагтын хизаар ороноо шэнжэлгын музейн хүдэлмэрилэгшэд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветерануудтай дурсалгануудай үдэшэ, түрүүшын комсомолшуудтай уулзалга үнгэргэлэг, колхоз, совхозуудтай саг үргэлжын харилсаатай байдаг.

Бабушкин хотодо И. В. Бабушкинай музей соо пионерскэ сборнууд, пионертэ абталга, комсомолой билетүүдые барюулга, эрэлхэг зоригой хэшээлнүүд үнгэргэгдэдэг. 1984 оной январьта Г. И. Мишкевичэй «Бабушкин» гэһэн номой улхаар уншагшадай конференци болоо һэн. Номой автор — Г. И. Мишкевич өөрөө байлсаа, профсоюзна, городской библиотекэнүүдэй, түмэр замшадай соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэд, һурагшад хабаадалсаа.

«Бестужевуудта айлшаар» гэһэн литературно-хүгжэмтэ салон Новоселенгинск һууринда декабристнуудай музейдэ эмхидхэгдээ, литераторнууд, декабристоведүүд хүдэлмэриинь хүтэлбэрилдэг юм. Байгша оной май һарада Зүүн Сибириин соёлой институдай студентнэрэй драматическа коллектив энэ музейдэ айлшаар ошохо юм. Зужэгүүдһээ хэһэгүүдые харуулхаар мүнөө бэлдэнэ.

Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейн коллектив арадай соёлой университедүүдтэ, лекторинуудта эрдэм гэгээрэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулдаг, уран зураашадтай уулзалгануудые эмхидхэдэг. Лекцинүүдэй үедэ үнгэтэ слайднууд харуулагдадаг. нүүдэл выставкэнүүд районуудай малшадта, таряашадта хүргэгдэдэг юм. Гансал үнгэрһэн жэлдэ 17-һоо үлүү лекци уншагдаа бэлэй. Жэшээлхэдэ, «Буряадай скульптура» гэһэн лекци научна хүдэлмэрилэгшэ Г. С. Ламуева, Ю. Г. Худугуева «Буряадай уран гартанай бүтээлнүүд», О. В. Чичеватова «Буряадай уран зураашад» гэһэн лекцинүүдые бэлдэжэ, олоной һонорто дурадхаа. Элдэнэр Загарайн райондо, Баргажанай Шитхан һууринда, Яруунын Нарһатын совхоздо, Хяагтын районой «Пограничный» совхоздо, Сэлэнгын районой «Бестужевский», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта үнгэрһэн жэлдэ хүрөө юм.

Ажалшадые коммунис үзэл бодолтойгоор, интернациональна мэдэрэлтэйгээр хүмүүжүүлгэдэ Северобайкальскадахи БАМ-ай түүхын музей ехэ үүргэ дүүргэдэг. Олон зоной хабаадалгатай хэмжээ ябуулганууд эндэ үнгэргэгдэдэг. Жэшээлхэдэ, «Эхэ орондоо дурлалай ба интернационализмын мэдэрэл тухай» гэһэн темээр комсомолой суглаанууд, пионерскэ сборнууд, дайнай ветерануудтай, БАМ шадар шэнжэлгэ-бэдэрэлгын хүдэлмэриндэ хабаадагшадтай, барилгашадтай уулзалганууд ашатай туһатай гээд тэмдэглэлтэй.

Байгаалиин музейдэ 8 темэһээ бүридэһэн лекторий нээгдэнхэй. Байгаали хамгаалгын бүлгэмтэй сут музейн дэргэдэ «Байгаали хамгаалга» гэһэн университет хүдэлдэг. Биологёор, географяар экскурси-хэшээлнүүд һурагшадта тон хэрэгтэй юм. Һурагшадай ерээлүйнгөө мэргэжэл шэлэхэдэнь туһалхаар онсолбол загаһа үсхэбэрилэгшэдэй, лесничинүүдэй хүдэлмэритэй танилсуулха талаар оролдолго гаргагдана.

Эрдэм гэгээрэлэй хүдэлмэри һайжаруулагдаа. 1979 онойхитой сасуулбал, уншагдаһан лекцинүүдэй тоо 300-гаар, 1980 онойхитой сасуулбал, экскурсинуудай тоо 1115-аар олон гэжэ тоологдоо. 1980 онойхитой сасуулбал, 1983 ондо 37,5 мянгаар олон хүн музейнүүдтэ орожо гараһан байна.

Хүдэлмэриин нүүдэл аргануудэдэбхижээ, колхоз, совхозуудта гаралга саг үргэлжын болоо, лекционно аргаар эрдэм мэдэсэ дэлгэрүүлгэ һайжараа

Үнгэрһэн жэлдэ нүүдэл 67 выставкэ эмхидхэгдэжэ, 85,6 мянган хүн хараһан. 925 лекци уншагдаха һаа, 963 уншагдаа.

Музейнүүд хоорондын хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэлгые удха, найруулгын талаар һонирхолтой болгохын тула нилээд оролдолго гаргагдана.

Э. БУИНОВА.
Буряадай нэгэдэмэл музейн эрдэмтэ секретарь.

ОЛОНИИТЫЕ ХАБААДУУЛАН...

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада манай Эхэ орон дотор физкультура, спорт хүгжөөлгэдэ, тэрээндэ олон хүн зониие хабаадуулха асуудалда парти, правительство гол анхаралаа хандуулна гээшэ. Энээндэ 1981 оной сентябрь һарада «Олоной хабаадалгатай физическэ культура болон спортые саашадань хүгжөөхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, мүн удаадахи жэлнүүдтэ баталан абтаһан тогтоолнууд бодото гэршэ, баримта боложо үгэнэ. Эндэһээ уламжалан, манай республикын партийна, профсоюзай организацинууд нютаг нугануудта спортын һайн түхеэрэлгэтэй стадион, баазануудтай болохо асуудалда анхаралаа табидаг болоһониинь мэдээжэ. Мүнөө республикымнай районуудай партийна, совет, профсоюзай, комсомолой организацинуудай түлөөлэгшэд болон спортын хүтэлбэрилэгшэд, эдэбхитэд ажалшадай дунда спортын хүдэлмэри һайжаруулха, һайн түхеэрэлгэтэй спортын шэнэ баазануудые, комплекснуудые бариха, ГТО-гой нормо тушаалгада ажалшадые олоор хабаадуулха хэрэгтэ анхарал, оролдолгоёо хандуулдаг боложо эхилһэниинь һайшаалтай. Энэ талаар Зэдын, Загарайн, Кабанскын, Хурамхаанай, Түнхэнэй районуудай спортсменүүд һайн бэлэдхэлтэй байһаараа мүрысөөн бүхэндэ шалгаржа гарадаг болонхой. Эдэнэр иимэ амжалта, илалта яагаад туйлана хаб гэхэдэ, дурсагдагша районуудта ажалай, дайнай ветерануудай, Советскэ Союзай Геройнуудай дурасхаалда зорюулагдаһан мүрысөөнүүд заншалта болонхой. Тиихэдэ эдэ мүрысөөнүүдтэнь нютагай залуушуулай олоороо хабаадалсахадань һонирхолтойгоор үнгэрнэ гээшэ.

Зэдын районой ажалшадай дунда физкультура болон спорт хүгжөөхэ, дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ горитой анхарал хандуулагдадаг болоһоор үнинэй юм. Тус районой ажалшадай дунда зунай, үбэлэй спартакиаданууд таһалгаряагүй үнгэргэгдэнэ, энэ шухала хэмжээ ябуулгада ажалшад олоороо хабаадуулагдана.

— Мэнэ һаяхана Петропавловка тосхоной «Юность» гэжэ спортын комплексдо районой ажалшадай дунда табадахи спартакиада үнгэргэгдэбэ. Спартакиадада районой партийна, совет, профсоюзай, комсомолой организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдһөө бүридэһэн юһэн командаһаа мянга табан зуу гаран хүн хабаадажа, спортын ёһотойл һайндэр болоо. Спартакиадын программада сагаалса мэргэлгээр, столой теннисээр, дүрэ буляалдалгын барилдаагаар, волейболоор, шатараар болон аргамжа таталгаар мүрысөөнүүд оруулагдаһан байгаа. Бүхы мүрысөөнүүд угаа һонирхолтойгоор үнгэрөө,— гэжэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура болон спортын комитедэй түрүүлэгшэ Г. Н. Манжуев хөөрэнэ.

Районой ажалшад дүрэ буляалдалгын барилдаанда хэр угһаа ехэ дуратай юм. Тэдэнэр эрхим бүхэнүүдэйнгээ амжалта, илалтаар омогорхожо, баясажа байдаг заншалтай. Энэшье удаа барилдаанда хабаадаһан бүхэшүүл барилдаанай гоё һайхан дүрэ харуулан, сугларагшадаа баясуулжа шадаа. Бүхэшүүл гурбан шэгнүүртэ хубааран барилдаа. Жэшээнь, 60 килограммай шэгнүүртэ барилдагшадай дундаһаа районой «Урожай» бүлгэмэй инструкторнууд Ц-Д. Бадмаев, Н. Гомбоев, районой агропромышленна нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэ С. Соликов гурбан эрхимлэжэ гараба. Харин 70 килограммтан сооһоо хүүгэдэй спортын һургуулиин тренер Ю. Цыбикжапов, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой комсомолой организациин секретарь Б. Ухаанаев, хүдөөгэй залуушуулда техническэ мэргэжэл олгодог училищиин түлөөлэгшэ Ю. Бухаев гэгшэд шалгарба. Һүүлшын 70-һаа дээшэ шэгнүүртэй барилдаашадай дундаһаа районой спорткомитедэй түрүүлэгшэ А. Цаганов, спортын һургуулиин ахалагша тренер А. Дагдунов, «Мир» колхозой комсомолой организациин секретарь С. Банзаракцаев гэгшэд түрүүшын гурбан һуури эзэлһэн байгаа. Иигээд байхадань, спартакиадын эрхимэй эрхим гэгдэһэн барилдаашанаа тодоруулха заншалта тулалдаан эмхидхэгдээ. Эндэ гурбан шэгнүүртэ эрхимлэжэ, чемпион болоһон гурбан бүхэ барилдаа. Эдэнэрэй дундаһаа бэлэдхэл һайнтай байһан Анатолий Цаганов шалгаржа, спартакиадын эрхимэй эрхим бүхэ гэгдэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, нэрэ солоёо магтуулба.

Сагаалса мэргэлгээр болоһон мүрысөөндэ КПСС-эй райкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша В. А. Будаев, районой электрын элшэ хүсэ дамжуулдаг сетиин коллективэй хүдэлмэрищэн В. М. Жалцанов, районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай инспектор А. Андыков гэгшэд хёрхо мэргэн байба. Эхэнэрнүүд сооһоо адвокат К. Б. Санзуева, районой агропромышленна нэгэдэлэй ветеринарна албаниие хүтэлбэрилэгшэ Л. В. Бальчугова, КПСС-эй райкомой хүдэлмэрилэгшэ Д. Шагжитарова гурбан эрхимлээ. Мүн столой теннисээр, волейболоор, шатараар, аргамжа таталгаар үнгэргэгдэһэн мүрысөөнүүдтэ А. Гладышев, Ж. Цыденов гэгшэд өөр хоорондоо, В. Молонов, А. Цаганов, З. Шагжитарова гэгшэдһээ бүридэһэн арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй команда спартакиадын чемпионууд болоо. Мүн волейболоор, шатараар Д. Дагланов, Г. Дугарова, Д. Баинова гэгшэд һүбэлгэн бэрхээр наадажа, чемпионууд болохоһоо гадна, командануудтаа шухала очконуудые асарһан байгаа.

Командануудхоорондын дүн гаргахада, агропромышленна нэгэдэлэй команда олон очкотой болоһон байжа, спартакиадын чемпион болоһон, дамжуулгын кубогта хүртэһэн байна.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Спорт

«САГААН ТЭРГЫН» ШАНГАЙ ТҮЛӨӨ

ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Сагаан тэргэ» гэжэ клубай шанда хүртэхын түлөө һурагшадай дунда шатараар РСФСР-эй түрүү һуури эзэлэлгын хахад финалай мүрысөөн Улаан-Үдэдэ, түмэр замшадай Соёлой байшан соо үнгэргэгдэжэ байна.

Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй 16 область, хизаар ба автономито республикын командануудэнэ ехэ мүрысөөндэ хабаадана. Онсо юумэнэйнь юуб гэхэдэ, нэгэ һургуулиин пионерэй дружина командын бүридэлдэ ородог юм. Тэдэнэр швейцарска гуримаар 7 наада үнгэргэхэ.

Командануудай парадаар мүрысөөн нээгдэбэ. Физическэ культура болон спортын республиканска комитедэй түрүүлэгшэ Г. Н. Манжуев, ВЛКСМ-эй обкомой секретарь Б. Чимитов, мүрысөөнэй ахамад судья О. И. Стрелова (Челябинск) эдир шатаршадые халуунаар амаршалаад, амжалта туйлахыень тэдэнэртэ хүсэбэ.

Мүрысөөнэй эхилээд байхада, ахамад судья—бүхэсоюзна категориин судья Ольга Ивановна Стреловатай уулзахадамнай, иигэжэ хөөрэбэ:

— Манай орон дотор «Сагаан тэргын» шанда хүртэхын түлөө мүрысөөн 16-дахяа үнгэргэгдэжэ байна. Тус мүрысөөн юугээрээ онсо удхашанартайб гэхэдэ, эдир хүбүүд, басагадые эртэ урдын энэ гоё һайхан нааданда дуратай болгодог, тэрээндэ хабаадуулдаг байха юм. Жэл бүри 5 миллион шахуу үхибүүд мүрысэжэ, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлдэг байна. Гол түлэб 3—7-дохи классуудай һурагшад хабаададаг юм. РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө түгэсхэлэй наадан В. И. Ленинэй түрэһөөр 114 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Красноярска хизаарай Шушенскада үнгэргэгдэхэ.

Шатараар дэлхэйн чемпион А. Е. Карповай ВЛКСМ-эй ЦК-гай дэргэдэхи «Сагаан тэргэ» гэжэ клубай президентээр һунгагдаһан ушарынь энэ талаар ехэ анхарал оролдолгын хандуулагдадаг байһые элирхэйлэн гэршэлнэ. Сэхыень хэлэхэдэ, манай ороной бэлигтэй бэрхэ олохон шатаршад, тусхайлбал, дэлхэйн чемпионка М. Чибурданидзе, Г. Каспаров. А. Юсупов, В. Салов болон бусад ехэ спортдо түрүүшынгээ алхамуудые эгээл эндэһээ хэһэн намтартай. «Сагаан тэргын» шанда хүртэхын түлөө СССР-эй түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөн Литвагай ССР-эй Шяуляй хотодо июль һарада болохо юм. Бүхы союзна республикануудай (РСФСР-һээ хоёр команда), Москва болон Ленинградай командануудтүгэсхэлэй наадандахабаадаха байна гэжэ Ольга Ивановна хөөрөөгөө түгэсхэнэ.

Түрүүшын нааданда гурбан уулзалга сугларагшадай анхарал татаа. Бултадаа нэгэдэхи разрядтайшуулһаа бүридэһэн Кемеровскэ областиин команда Яхадай АССР-эй һурагшадтай наадаба. Эндэ Кемеровын шатаршад бэлэхэнээр шүүхэ аабза гэжэ сугларагшад һанаһан байгаа. Теэд Яхадай эдир хүбүүд, басагад һайнаар мүрысэжэ, нааданай тоое 2:2 болгобо. Али командынь илажа гараха байһые түрүүшын хюлгэ элирүүлхэ байгаа. Эндэ Костя Раздобарин (Кемерово) илажа, командаяа урагшань гаргаа.

Новосибирскэ областиин спортсменүүд — Алтайн хизаарай түлөөлэгшэдые, Амарай областиинхид Сахалинай һурагшадые тус тустаа 4:1 тоотойгоор шүүгээ. Красноярскын һурагшад Магаданай командые 5:0 тоотойгоор шүүбэ. Һонирхолтой юумэниинь гэхэдэ, Красноярскын командада аяар гурбан басагад наадана. Гэбэшье тэдэнэр хүбүүдтэ мүхөөгөө үгтэнэгүй.

Улаан-Үдын 14-дэхи һургуулиин һурагшад республикынгаа нэрэ хүндые хамгаална. Түрүүшын үдэр Омск хотын Куйбышевска районой 38-дахи һургуулиин һурагшадтай уулзахада, манай эдир шатаршад яһала һайнаар наадаа гээд тэмдэглэлтэй — 2,5—2,5 очкотойгоор тэнсэбэ. Дүрбэдэхи классай һурагшад Вадик Ходоев, Настя Агафонова гэгшэд һайнаар наадажа, илалта туйлаа. Испан парти наадахалаа, В. Холоев 51-дэхи ябадалда шүүгээ. 5-дахи классай һурагша Д. Афанасьев В. Париновтай тэнсэһэн байха юм.

Хоёрдохи нааданда манай шатаршад Шэтын областиин түлөөлэгшэдтэй мүрысэхэлөө. бүхы арга хабаяа гаргажа шадангүй, 1,5:3,5 тоотойгоор шүүгдэшоо. Манай командын хоёр шатаршад Эвансын гамбилта алдуу гаргажа, хүшэр хүндэ байлалда ороод, шүүгдэхэ баатай болобо. Энэ урагшагүйдэлгые манай шатаршад, тэдэнэй тренернүүд хараадаа абажа, саашадаа алдуу эндүүгээ заһаруулха аабза гэжэ һанагдана.

Красноярскын команда Амарай түлөөлэгшэдые 3,5:1,5 тоотойгоор шүүбэ. Красноярскын 36-дахи һургуулиин 6-дахи классай һурагша Наташа Арбатская нэгэдэхи хюлгэ дээрэ хүбүүдтэй наадана. Энэ үдэр А. Пушкинтай наадахадаа, 44-дэхи ябадалдаа тэнсэһэн байха юм. Лида Евмененко (Красноярск) Сережа Барановтай мүн лэ тэнсээ. Новосибирскынхид—Эрхүүгэй шатаршадые, Алтайн команда—Камчаткын спортсменүүдые, Кемеровскын һурагшад Хабаровскын түлөөлэгшэдые тус тустаа 4,5:0,5 тоотойгоор шүүбэ. Сахалинай команда Магаданай спортсменүүдые 5:0 тоотойгоор илаһан байна.

Хоёр нааданай һүүлээр Красноярскын, Новосибирскын командануудтус тустаа 8.5 очкотой болонхой. Кемеровын команда гурбадахи һуури эзэлнэ — 7,5 очкотой. Омско, Сахалинай, Шэтын областьнуудай һурагшад удаадахи һууринуудта ябана.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ТАСС АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

ООН-ой КОМИТЕДЭЙ СЕССИ

НЬЮ-ЙОРК. Нэгэ талаһаа — империалис оронуудай, нүгөө талаһаа — бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй ба социалис гүрэнүүдэй хоорондохи шанга хёмороо зүришэлдөөнэй оршон байдалда Индиин океан тушаа ООН-ой тусхай комитедэй сесси эндэ боложо дүүрэбэ.

Энэ айхабтар ехэ районие эб найрамдалай зоно болгохо гэһэн уялгатай уласхоорондын конференцидэ бэлдэжэ байһан комитедэй хүдэлмэриие буруу һүргэхые США-гай ба тэдэнэй союзнигуудай хэды оролдоошье һаань, делегадууд болохоёо байгаа хуралдаанай зүблэхэ зүйлые хаража үзөө. Шри Ланкагай түлөөлэгшэ Б. Гунетиллеке бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронуудай үмэнэһөө энэ документын проектые дурадхаба. Индиин океаниие амгалан байдалай зоно болгожо соносхохо тухай ООН-ой декларациие бэелүүлхын тула бодото хэмжээнүүдые зохёохо дурадхал хадаа 1985 оной түрүүшын хахадта Коломбодо болохо ёһотой конференциин зүблэхэ зүйлэй гол асуудал мүн. Комитедэй олонхи гэшүүд энэ дурадхалые һайшаан үгтөө. Тэрэниие үнгэргэхэ тухай ООН-ой Генеральна Ассамблейн шиидхэбэри абаһан уласхоорондын хуралдаае зарлалгада бэлэдхэлэй хүдэлмэриие хойшолуулха ямаршье үндэһэ баримта байхагүй гэжэ Индиин түлөөлэгшэ С. Кунади тэмдэглэбэ.

ХАМТЫН МЭДҮҮЛГЭ

БЕРЛИН. Бүхы арадуудай аша туһада уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхын түлөө Германиин Демократическа Республика болон Ногоон Хушуун гэдэг республика тэмсэнэ гэжэ ГДР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр О. Фишер хани ёһоной албанай хэрэгээр ГДР-тэ ерээд байһан Ногоон Хушуун гэдэг республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр Силвину Мануэл да Лузтай эндэ уулзахадаа мэдүүлбэ.

Шахардуу шанга байдалые һуларуулхын, буу зэбсэгүүдые хуряахын, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые болюулхын түлөө тэмсэлдэ эб найрамдалта бүхы хүсэнүүдые нэгэдүүлхэ гээшэ мүнөө үеын гол зорилго болоно гэжэ О. Фишер тэмдэглээ. Варшавска Договорой гэшүүн-гүрэнүүд дэлхэй дээрэ амгалан байдал хангаха талаар шэглүүлэгдэһэн хэдэн үүсхэлнүүдые гаргаба. Эб найрамдал хангаха хүсэлэнтэй байһанаа баталһан тодорхой алхамуудые США болон НАТО-гай оронуудай хэхэнь лэ уланэ.

Ф. МИТТЕРАН—ВАШИНГТОНДО

ВАШИНГТОН. Франциин президент Франсуа Миттеран албанай хэрэгээр Вашингтондо ерэбэ. Президент Рейган болон Холбоото Штадуудай захиргаанай бусад тусхай тушаалтадтай хөөрэлдөөнүүдые хэхэлээ, зүүн ба баруун оронуудай хоорондохи харилсаанай асуудалнуудые, буу зэбсэгүүдые хиинаха асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ байна. Дүтын Зүүн зүгтэхи, Түбэй Америкэдэхи, Африкадахи байдал мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэхэ ёһотой

США-гай захиргаанай түлөөлэгшэдэй һанамжануудай ёһоор, «Атлантическа һанал нэгэтэй байһанаа» элирхэйлэн харуулхын тула Франциин президентын ерэһэн ушар хэрэглэхые Вашингтон хараална. Энэнь юун гэһэн удхатайб гэхэдэ, мүнөөнэй захиргаанай үргэнөөр бэлдэжэ байһан милитарис ябуулгануудые НАТО-гай талаар союзнигуудай зүгһөө дэмжэхээр бэлэн байһанаа харуулхые Сагаан байшан оролдоно. Американ шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхохо гэһэн түсэбөө бэелүүлхэдэмнай, Париж дэмжэнэ гэжэ президент Рейган сэдьхэлээ ханангяар мэдүүлһэн байгаа.

РКП-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

БУХАРЕСТ. РКП-гэй ЦК-гай пленум эндэ болобо. Румыниин социально-экономическа хүгжэлтын 1983 оной, байгша оной түрүүшын хоёр һарын түсэбэй дүүргэлтэ тухай, 1984 оной зорилгонуудые бэелүүлхэ хэмжээнүүд тухай СРР-эй Министрнүүдэй Соведэй элидхэлые тэрэ зүбшэн хэлсэһэн байна. РКП-гэй болон Румыниин гүрэнэй 1983 ондо бэелүүлһэн уласхоорондын ажал ябуулга, 1984 оной гадаадын политикын гол шэглэлнүүд, мүн бусад асуудалнууд тухай элидхэл зүбшэн хэлсэгдээ.

Пенсидэ гараһантайнь дашарамдуулан, пленум П. Лупуе РКП-гэй ЦК-гай Политическэ гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүнэй, РКП-гэй Центральна партийна коллегиин түрүүлэгшын уялгануудһаа сүлөөлбэ.

Пленум РКП-гэй ЦК-гай Политическэ гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүндэ кандидат М. Добрескуе коллегиин түрүүлэгшээр һунгахые, энээнтэй дашарамдуулан тэрэниие РКП-гэй ЦК-гай секретариин уялгануудһаа сүлөөлхые РКП-гэй Центральна партийна коллегидэ дурадхаа.

Л. Чобану, И. Раду, К. Раду, И. Стояна, С. Куртичану гэгшэдые пленум секретарьнараар һунгаба.

РКП-гэй Генеральна секретарь Н. Чаушеску пленум дээрэ үгэ хэлэһэн байна.

Сальвадорой захиргаан арад зондоо тон харша ябадал гаргана. Гүрэнэй ниитын организацинуудай мэдээгээр һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада «үхэлэй эскадронуудай» алууршадай гараар 42 мянга шахуу хүн хюдагдаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фашис ааша гаргадаг залуушуулай ээлжээтэ хюдалга.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 16.25— Концерт. 17.15— «...до 16 и старше». 18.00—«Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ».

Улаан-Үдэ. 18.30—«Байгал». 18.40—«Эдеэ хоолой программа—бүгэдэ арадай хэрэг» гэһэн циклһээ. 19.10—«Байкал». 19.30— «Арадай хиналтын экран».

Москва. 20.00 —«Хүхюун нотонууд». 20.15 — «Долгая дорога в дюнах»— уран һайханай фильм (6-дахи сери). 22.00—«Время». 22.35— «Долоон хоногой спорт». 22.55—«Арадай дуунуудта дуратайгаар» фольклорно ансамблиин концерт. 23.25—«ДОСААФ — Эхэ орондоо» — баримтата фильм. 23.45— «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40— Үглөөнэй гимнастика. 9.55—«Аяншалагшадай клуб». 10.55—Үхибүүдтэ ба эдиршүүлдэ зорюулагдаһан хүгжэмэй Бүхэсоюзна недели. «Россия» гэжэ концертнэ залһаа дамжуулга. 11.25— «Долгая дорога в дюнах»—телевизионно уран һайханай фильм (5-дахи сери). 12.35— Шэнэ һонинууд. 12.40— «Уран зурааша Александр Шилов»—телевизионно баримтата фильм. 13.45— «Нахаленок» —үхибүүдтэ зорюулагдаһан фильм. 14.40—«Память столетий» — эрдэм-дэлгэрүүлгын фильм. 15.05— «Завещание старого мастера»— үхибүүдтэ зорюулагдаһан фильм (2-дохи сери). 16.10— «Шэнэ һонинууд. 16.15— 18.30—Забһарлалга.

Москва. 18.30— «Стадион бултанда». 19.00—«Үхибүүдтэ ан амитад тухай». 19.30— Концерт. 19.45— «Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ».

Улаан-Үдэ. 20.00— «Снеженика»— үхибүүдтэ зорюулагдаһан концертнэ программа. 20.15— «Агитаторнууд болон политинформаторнуудта». 20.35 «Манайда айлшаар».

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул»!. «Ласточки» — мультфильм. 21.15 —«Энэ городто»— баримтата фильм. 21.30— Л. Минкус. «Пахита» гэжэ баледһээ дивертисмент. 22.00—«Время». 22.35 —«Ювелирное дело»— телевизионно уран һайханай фильмын премьерэ. 00.30—«Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Крылья Советов» — «Спартак» (2 ба 3 шатанууд).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ. ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08. зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52. секретариат 2-66-76. отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительст. ва—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-64-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-61, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93. писем и селькоров—2-67-81., корректорская—2-33-61. выпускающие—2-35-95, отдел объявлений —2-65-54

Республиканская типо[графия] ...ственного комитета Бур... делам издательств, пол... ной торговли г. Улан-Удэ... Н-02381. Заказ № 72.